eşik
Eşitlik İçin Kadın Platformu

BOŞANMA, MAL REJİMİ VE NAFAKA DAVALARINA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

EŞİK - Eşitlik için Kadın Platformu

www.esik.org.tr

iletisim@esikplatform.net

Hazırlayan: Selen Lermioğlu Yılmaz

Katkıda bulunanlar: Funda Tuğrul, Hülya Gülbahar, Kadriye Bakırcı, Merve Çiftçi Davran, Nezahat Doğan Demiray, Sema Yurtbilir, Yelda Koçak Urfa

Giriş

Yıllardır, AKP iktidarı tarafından çocuğun ve kadının nafakası, aile arabuluculuğu, "hızlı boşanma" adı altında delil toplanmadan sadece dilekçe ile boşanmaya karar verilmesi, maddi ve manevi tazminat, mal rejimi gibi ekonomik konularda kadın ve çocuklar aleyhine düzenlemeler yapılması gündeme getirilip durmaktadır.

Türkiye'de kadın hakları çok ciddi bir saldırı altında ve yeni bir olgu olarak ilk defa açıkça örgütlenmiş marjinal fakat oldukça gürültücü bir erkek hareketiyle karşı karşıyayız. Aynı kişi ve siyasi çevreler, boşanmış babalar, dağılmış aileler, süresiz nafaka karşıtları, aile meclisleri, aile platformları gibi çeşitli adlar ve biçimler altında karşımıza çıkıyor. Bunlar, sadece son 40 yılın kadın kazanımlarına değil, medeni yasanın kendisine ve hatta Osmanlı döneminden gelen hakların tümüne karşılar. Bu nedenle, bu örgütlenmelerin çoğu, karma eğitime, kadının çalışma ve miras hakkına, boşanma ve nafaka hakkına karşılar; erkeğin aile reisliğinin geri getirilmesi gerektiğini açıkça savunuyorlar. Kadınları ataerkil şiddetten korumak üzere düzenlenen Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı şiddet yasasına da karşılar. Avrupa Konseyi'nin çocukları cinsel istismardan korumayı amaçlayan Lanzarote Sözleşmesi'ne de karşılar. Dünyada da kadın hakları konusunda katedilen mesafeye tepki olarak yükselen kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği düşmanı (anti-gender) bir erkek hareketi var. Onlar da Türkiye'dekiler gibi itirazlarını, kadın erkek eşitliği, aile, kürtaj, LGBTİ+ hakları gibi konularda yükseltiyorlar.

Özellikle 2016 yılındaki "Boşanma Komisyonu" raporu[1], bugün yaşadığımız kuşatmanın yol haritası niteliğindedir.

Kısaca TBMM Boşanma Komisyonu olarak anılan, Ocak 2016'da kurulan "Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nun hazırladığı rapor, kadın haklarına savaş açan bu kesimlerin taleplerinin önemli bir bölümünü içeriyordu. Mayıs 2016'da Meclise sunulan rapor, fiilen bir hükümet programı niteliği taşıyor ve yıllardır hiç gündemden düşmüyor. Boşanma Komisyonu Raporu'nda yer alan konular sürekli gündemde tutuluyor.

Ailede, genellikle ekonomik gücü elinde tutan cins olan erkekler için boşanmayı hızlı ve masrafsız hale getirmek; erkeğe bağımlı kılınmış kadının boşanmasını ise, maddi ve manevi olarak zorlaştırmak en önemli taleplerden biri. Bu zihniyet, asıl toplumsal sorun olan erkek şiddetini sadece görmezden gelmiyor; talep ettiği yasa değişiklikleri ile ekonomik ve psikolojik şiddetin kurumsallaştırılmasını istiyor. İncelenen boşanma dosyalarının **%88,4'ünde yer alan erkek şiddeti** gerçeği; "aile mahremiyeti" ambalajı altında sunulan zorunlu arabuluculuk ve "hızlı boşanma" gibi yöntemlerle örtbas edilemez. Hedeflenen, erkeğin tek taraflı iradesiyle kadını ve çocukları ekonomik güvenceden yoksun bırakarak kapı önüne koyabildiği **modern bir "boş ol" sistemini** inşa etmektir. Bu perspektif, kadını eşit bir yurttaş değil, erkeğin hizmet ve itaatine sunulmuş bir "ev kölesi" olarak aile içine hapsetmeye odaklanarak laik hukuk düzeninin temellerini sarsmaktadır. (Komisyon çalışmalarında ve raporunda öne çıkan ve marjinal bir grubun halen yasalaştırmak için uğraştığı kimi başlıklar şunlardır:

[1] https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/467d92ef-288e-48e4-b9d8-a8fac51d9dfc

1. Nafaka Hakkına Sınırlama Getirilmesi: Komisyonun en çok tartışılan önerilerinden biri, yoksulluk nafakasının süresiz olmaktan çıkarılarak süre ile sınırlandırılmasıdır. Raporda; süresiz nafakanın ödeme yapan taraf (genellikle erkek) için "orantısız bir ceza" haline geldiği ve kadının güçlendirilmesini engellediği iddia edilmiştir. Komisyon, nafaka süresi için bir üst sınır belirlenmesini ve süre sonunda mağduriyet devam ediyorsa ödemenin devlet tarafından oluşturulacak bir fondan karşılanmasını önermiştir.[2]

2. Boşanmanın hızlandırılması: Bir boşanma davası reddedildikten sonra, sadece 3 yıl fiili ayrılığa dayalı bekleme süresinin kısaltılması talep edilmişti. Türk Medenî Kanunu m.166/4 hükmünde 2024'te yapılan yasa değişikliğiyle "bekleme süresi" 1 yıla düşürüldü. Böylece boşanmanın hızlandırılması konusundaki taleplerden biri yerine getirilmiş oldu. Tüm boşanma davalarının hızlandırılması için baskılar da sürdürüldü.

3. Aile Arabuluculuğu Sistemi: Raporda, boşanma "önlenmesi gereken toplumsal bir sorun" olarak ele alınmış ve yargısal sürece alternatif olarak "aile arabuluculuğu" önerilmiştir.

4. Mal Rejimi: Evlilik birliğinin ölümle sona ermesi durumunda "edinilmiş malların" eşit paylaşımı kuralının kaldırılması, dava açma süresinin kısaltılması gibi öneriler gündeme gelmiştir.

5. Kazanılmış Haklara Yönelik Müdahale Önerileri: Boşanma Komisyonu raporu, sadece nafaka ile sınırlı kalmamış; Medeni Kanun (TMK), Türk Ceza Kanunu (TCK) ve 6284 sayılı Şiddet Yasası'nda köklü değişiklikler öngören bir "yol haritası" sunmuştur.

6. 6284 Sayılı Yasa: Koruma kararı verilebilmesi için delil veya belge aranması şartının getirilmesi, yasa uyarınca verilen koruma kararlarının ihlali durumunda verilecek zorlama hapsi için duruşma yapılması, şiddete maruz kalan kadınların mesai saatleri içinde karakollara başvuramaması gibi konular tartışmaya açılmıştır. Bunların bir bölümü maalesef yasaya aykırı biçimde fiilen uygulanmaktadır. Şiddet yanlısı çevrelerin bu fiili durumun yasaya geçirilmesi ve yasanın hemen hemen tüm etkili maddelerinin işlevsizleştirilmesi baskıları sürmektedir.

Bu evrede asıl tehlike, boşanmanın aslında sadece kadın açısından "önlenmesi gereken bir sorun" olarak kodlanması ve kadının nafaka, mal rejimi, aile konutu koruyucu önlemleri gibi kazanılmış ekonomik haklarının "aile bütünlüğünü bozan unsurlar" gibi gösterilmeye başlanmasıydı.

O günlerden bu yana, boşanan kadının yoksulluk nafakasının sınırlanması dahil medeni yasanın değiştirilmesi, çocuk istismarcılarına af getirilmesi, çocuklarla cinsel ilişki ve evlilik yaşının indirilmesi, tecavüzcü ile evlilik halinde cezasızlık getirilmesi, 6284 sayılı şiddet yasasının değiştirilmesi konuları sürekli gündemde tutuluyor. Konulardan biri öne çıkartılıyor, kadın hareketinin ve toplumun tepkisi üzerine geri çekilip tekrar rafa konuyor; ama hemen raftan bir diğer konu indiriliyor. Çünkü hepsi birbiriyle bağlantılı ve yaratılmak istenen yeni toplum modeli için de önemli konular.

Medeni Yasa'yı sil baştan yazmaya kalkışmak, anayasal laiklik ve hukuk devleti ilkelerine açık bir savaş açmak demektir.

[2] Anayasa Mahkemesi 4 Haziran 2026 günü yoksulluk nafakasındaki "süresiz" kelimesinin iptaline ilişkin kararını açıklamış, ancak halen gerekçesini yayınlamamıştır.

Bağımsız kadın örgütleri Medeni Yasa'ya, kadınların kazanılmış haklarına ağır bir müdahale oluşturacak bu tür düzenlemelere karşı çıkmaktadır.

Eski Adalet Bakanı Yılmaz Tunç 16 Ağustos 2023'te, *"Özellikle Aile Hukuku konusunda geniş bir çalışmamız var. Bilim Komisyonumuz şu anda çalışıyor. Aile Hukukunu toptan ele alacak bir düzenlememiz söz konusu olacak"* demişti. Biz de EŞİK olarak, "kimler tarafından ve nasıl oluşturulduğu belli olmayan bir Bilim Kurulu ve sahte mağduriyet iddiaları ile Medeni Yasa'yı değiştiremezsiniz" demiştik[3]. Bakan Tunç, 31 Ağustos 2023 tarihli açıklamasında ise, söyleminin dozunu artırarak, Medeni Yasa'ya toptan karşı olduklarını açıkladı. *"Aile hukukunu sil baştan ele alacağız"* açıklaması yaptı. Biz de tekrar sorduk: Ne hakla?

Medeni Yasa, kişilik haklarından soyadına, dernek kurmadan evlenme yaşına, mal rejiminden evlat edinmeye, babalıktan miras hakkına kişilerin doğumdan ölüme tüm ilişkilerini düzenlemektedir. Bakan'ın sözünü ettiği "aile hukuku" da Medeni Yasa'nın en önemli bölümüdür ve içerisinde nişanlanma, evlenme, boşanma, nafaka, velayet ve mal rejimi gibi konular yer alır.

EŞİK Platformu olarak açıklamalarımızda[4] sık sık vurguladığımız üzere, nafaka hakkının sınırlandırılması, boşanmanın (erkekler için) kolaylaştırılması, aile arabuluculuğu gibi konuları, hiçbir veriye dayanmayan çeşitli gerçek dışı argümanları kullanarak gündeme getirmenin arkasındaki asıl amaç Medeni Yasa'yı devre dışı bırakmaktır. Adalet Bakanları'nın açıklamaları da bu amacı artık açıkça ortaya koymaktadır. İktidarın Medeni Yasa'ya müdahalesi, belli bir dinin belli bir mezhebinin yorumuna dayanan hukuk sistemine geçişin en önemli adımı olacaktır.[5]

İktidarın boşanmanın kolaylaştırılması dediği şey; boşanmanın erkekler için kolaylaştırılmasıdır. Kadın ve çocukların her çeşit nafaka, tazminat, aile konutu, eşit mal paylaşımı gibi haklarını erkekler lehine tasfiye etmenin yolunu açmaktır. Bu yolun sonu da erkeklerin üç kez "boş ol" diyerek kadın ve çocukları kapı önüne koyabildiği Medeni Yasa öncesi dini hukuk sistemine geri dönmektir. Aile arabuluculuğu ise, kadınları dini ve geleneksel ataerkil baskı araçları kullanarak, içinde şiddet olan evlilikleri sürdürmeye ya da çocukların velayeti ve ekonomik haklarından vazgeçerek boşanmaya zorlamaya hizmet edecektir. Din görevlilerine yeni bir istihdam alanı daha açması ve tüm aile ilişkilerinin dine göre düzenlenmesine aracı olması da kuvvetle muhtemeldir.

Medeni Yasa, eşitlikçi aile yapısının, eşit yurttaşlığın, laik yaşam tarzının, toplumsal ortaklığın ve barışın güvencesidir.

TBMM tutanaklarına da yansıdığı üzere, kimi iktidar milletvekilleri ve destekçileri boşanmayı "bir taraf boşanmak istiyorsa hemen bitsin" anlayışıyla, erkekler lehine sonuçlanacağı apaçık olan bir söylemle ele almaktadırlar. Bunun son örneklerinden biri "*Nikah masalarındaki usulü, boşanma masalarına getirmemiz lazım... Taraflardan biri nasıl ki nikah masasında "hayır" dediği zaman memur nikahı kıyamıyorsa... hayır diyen tarafın bunu mahkeme huzurunda (söylediğinde) boşanmayı gerçekleştirmesi gerektiği...*" şeklinde skandal sözler sarf eden AKP Milletvekili Adem Yıldırım

[3] https://esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74130/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani-na-ve-adalet-bakani-na-acik-ve-acil-cagri/

[4] https://esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/

[5] https://esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74133/adalet-bakani-na-sesleniyoruz-medeni-yasa-yi-sil-bastan-yazmaya-kalkismak-kimsenin-haddine-degildir

olmuştur. 10 Nisan 2026'da yayınladığımız basın açıklamasında bu sözlerini ifşa edip eleştirmiş ve AKP'nin yıllardır getirmek istediği bu düzenlemeyi "*hızlı boşanma adı altında erkekler lehine 'Boş ol' sisteminin getirilmesi*" ve "*aile arabuluculuğu denilerek kadınların haklarından vazgeçmesinin önünün açılması*" olarak tanımlamıştık.[6]

Basın açıklamamızdan birkaç gün sonra, Adalet Bakanı Akın Gürlek, boşanma davalarının ortalama 1.300 gün sürmesini gerekçe göstererek boşanma kararını nafaka, velayet ve mal paylaşımından ayıracak bir düzenlemenin 12. Yargı Paketi'nde yer alacağını açıkladı.[7] Anayasa Mahkemesi'nin 4 Haziran günü açıkladığı yoksulluk nafakasındaki "süresiz" kelimesinin iptaline ilişkin kararına da atıf yapan Bakan, "Mahkemenin iptal kararını adalet ve hakkaniyet ilkeleri adına son derece kıymetli bulduğunu... Vatandaşlardan gelen yoğun talepler ve sahadaki uygulamalar doğrultusunda, bu konunun zaten hazırlıklarına titizlikle katkı sundukları Yargı Paketi'nin en temel konu başlıklarından birini oluşturduğunu..." ifade etti.[8] Bakanın bu ve diğer açıklamalarındaki "vatandaşın" cinsiyetinin erkek olduğu açıktır. "*Uzun süren boşanma davalarında tedbir nafakası ödeyerek mağdur oluyor, başka birileriyle evlenemiyor*" denilirken kastedilen erkek vatandaştır. Çünkü genelde çalışmayan ya da çalıştırılmayan, ev kadını ve anne olarak evde kalması istenen kadın olduğu için tedbir nafakası kadın (ve çocuklar için) erkek tarafından ödenmektedir.

Türkiye'de kadın yoksulluğu ve buna bağlı çocuk yoksulluğu gittikçe derinleşirken Anayasa Mahkemesince alınan -yoksulluk nafakasının sınırlanmasına neden olacak- kararın hangi sosyo-ekonomik gelişmeye ve bilimsel verilere dayandığı anlaşılamamaktadır. Medeni Yasa'da 12. Yargı paketi ile yapılmak istenen değişiklikler, kadın hareketinin yurt çapında mücadelesi sayesinde paketten çıkarılmıştır. Ancak Adalet Bakanı Akın Gürlek, 7 Eylül 2026 tarihinde, yapılmak istenen düzenlemelerden vazgeçilmediğini, boşanma davaları ile nafaka düzenlemesinin Ekim ayında 12. Yargı Paketinin ikinci kısmı kapsamında gündeme geleceği ifadesiyle ortaya koymuştur.[9] İki düzenleme beraber işlediğinde kadın yoksulluğu sorununun çok daha ağırlaşacağı kolayca ön görülebilir.

Bu bilgi notunu, EŞİK Platformu olarak, temel iddiaların dayandırıldığı argümanların gerçek dışı olduğunu resmi verilerle ortaya koymak ve meselenin kamuoyuna veriye dayalı doğru bilgilerle aktarılıp değerlendirilmesini sağlamak amacıyla hazırladık. Temelde, boşanma ve nafaka davalarına odaklanmış olan bu Bilgi Notu, konuyla doğrudan ilişkisi olan bakım emeği, kadın yoksulluğu, kadın istihdamı, kadına karşı şiddet vb. diğer alandaki verileri de içeren daha geniş bir perspektifle birlikte değerlendirilmelidir.

EŞİK – Eşitlik için Kadın Platformu
Eylül 2026

[6] https://esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74764/akp-li-vekilden-hizli-ve-tek-tarafli-bosanma-isteyen-skandal-sozler
[7] https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-gurlek-gulistan-doku-sorusturmasi-ugrasimiz-kizcagizimizin-mezari-varsa-ailesinin-o-mezarinin-yerini-bilmesi/3913911
[8] https://www.aa.com.tr/tr/gundem/adalet-bakani-gurlekten-aymnin-suresiz-nafaka-kararina-iliskin-aciklama/3956325
[9] https://www.ntv.com.tr/gundem/bakan-gurlek-tarih-verdi-nafaka-ve-bosanma-davalarina-duzenleme-geliyor-1740769

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **3**

TEMEL BULGULAR VE ARGÜMANLAR **8**

1. BOŞANMA DAVALARI **12**

1.1. Genel Sayılar: Dava Hacmi, Kapasite ve Sistem Yükü 12
1.3 Boşanma Davası Süreleri 15
Yıllar İçinde Sürenin Seyri *15*
Son Temyiz Aşaması Yargıtay'da Dava Süreleri *16*
Boşanma Davaları ile Farklı Dava Türlerinin Sürelerinin Karşılaştırması *17*
Boşanma Dava Sürelerine İlişkin Uluslararası Karşılaştırma *17*
1.4 Evlilik Süresine Göre Boşanma Davaları 18

2. BOŞANMAYLA İLİŞKİLİ MAL REJİMİ VE NAFAKA DAVALARI **21**

2.1 Genel Sayılar: On Yıllık Hacim ve Değişim 21
Mal Rejimi Davaları *21*
Nafaka Davaları *22*
2.2 Karar Türlerine Göre Analiz: Yıllar İçindeki Değişim 22
Mal Rejimi Davalarında Ret Kararlarındaki Yükseliş *22*
Nafaka: Kısmen Kabul Baskınlığı *23*
Hukuk Mahkemelerindeki Diğer Dava Türleriyle Kıyaslama *24*
2.3 Nafaka Miktarları ve Feragat: Sayısal Belgeler ve Bağlam 27
Mal Rejimi ve Nafaka Davalarında Feragat Sebebiyle Ret *27*
Nafaka Miktarları, Davalarda Feragat ve Terk: Saha Araştırmalarından Bulgular *28*
Feragatin Yapısal Nedenleri *29*

3. AİLE HUKUKUNDA ARABULUCULUK: HUKUKİ ÇERÇEVE VE RİSKLER **31**

3.1. Aile Arabuluculuğu Nedir, Ne Değildir? 31
3.2. Anayasa ve Mevzuatla Çelişkiler 32
3.3. Şiddet Riski: "Şiddet Yoksa Arabuluculuk Olur" Önermesinin Tehlikesi 33
3.4. Ekonomik Hakların Pazarlık Konusu Yapılması: Mal Rejimi ve Miras 33
3.5. Çok Hukukluluk Tehlikesi ve Medeni Hukukun Geri Çekilişi 34

BAŞLICA VERİ KAYNAKLARI **35**

EŞİK – EŞİTLİK İÇİN KADIN PLATFORMU NAFAKA KONULU BASIN AÇIKLAMALARI **36**

NAFAKA KONULU KİMİ RAPOR VE ARAŞTIRMALAR **37**

Temel Bulgular ve Argümanlar

1. **Boşanma davaları, iktidarın öne sürdüğü biçimde uzun sürmemektedir.** Boşanma davalarının %54,4'ü anlaşmalı olduğu gibi[10], 2025 yılı itibarıyla ortalama dava görülme süresi 160 gündür. %70'e yakını en fazla 4 ay içinde sonuçlanan boşanma davaları[11], pek çok dava türünden çok daha hızlı sonuçlanmaktadır.

2. **Anlaşmalı boşanmaların artışı, kadınların baskı altında hukuki haklarından feragat etmesiyle doğrudan ilişkilidir.** Üstelik anlaşmalı davalarda tam kabul oranı 2016'dan bu yana düşerken ret ve 'diğer' kararların[12] payı artmaktadır.[13] Bu durum anlaşmalı boşanma sürecinin de kadınların hakları açısından giderek daha kırılgan hale geldiğini göstermektedir.

3. **Boşanma kararını nafaka, maddi manevi tazminat gibi ekonomik taleplerden ve mal rejiminden ayırmak, zaten kadınlar lehine işlemeyen bir sistemi daha da erişilemez kılacaktır.** Nafaka davalarının sadece %18,5'i tam kabulle sonuçlanmaktadır. Mal rejimi davalarında ret oranı %49'a ulaşmakta olup, her dört mal rejimi ret kararından üçü feragat nedeniyledir. Mal rejimi davaları on yılda %343 artarak 4,4 katına çıkmıştır.[14] Boşanmanın ekonomik sonuçlarını bu kadar zorlu, yüksek harçlı ve uzun süren bir dava sürecine bırakan bir sistemin, boşanma kararını bu süreçten koparması kadınların kazanılmış haklarından feragat etme oranlarını daha da artıracaktır.

4. **Boşanmaların hızlandırılması, diğer dava türleri ve davaların görülme süreleri dikkate alındığında, öncelikle ele alınmayı gerektirecek bir dava türü değildir.** Hızlı ve adil bir yargılamaya elbette karşı olunamaz, ancak seçici bir "hızlandırma" gündemiyle yapılmak istenen bu değildir. Amaç, erkeklerin boş ol sistemine geçişi; kadınların ise, ya şiddet dolu evliliklere mahkum edilmesi ya da ekonomik haklarından feragat ederek boşanmasının sağlanmasıdır. İcra-iflas sisteminde 25 milyona yakın dava birikmişken[15], Türkiye her 100.000 kişiye 356 olan mahpus oranıyla Avrupa Konseyi üyeleri arasında ilk sıradayken[16], boşanma davaları birçok başka dava türünden ve diğer birçok ülkeden daha kısa sürüyorken, bunların değil de boşanma ve nafakanın önceliklendirilerek pakete ekleniyor olması da bunu kanıtlamaktadır.

5. **İddia edildiği gibi süresiz nafaka diye bir şey yoktur.** Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşme, kusuru daha ağır olmama koşullarıyla bağlanan yoksulluk nafakası, Küresel Cinsiyet Eşitliği Skalasında son sıralarda yer alan ülkemizde evlilik yoluyla zenginleşen kadınlar değil, yüksek oranlarda erkekler olduğu için konu kadınların nafaka hakkı olarak tartışılmaktadır. Kadın çalışıyorsa ya da başka kaynaklardan geliri varsa mahkemeler yoksulluk nafakasına zaten hemen hiç hükmetmemektedirler. Üstelik yasal olarak sınırları da kanunla belirlenmiştir: alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da

[10] Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025
[11] TÜİK – İl ve Dava Süresine Göre Boşanmalar 2025
[12] Yaygın (oranı yüksek) ve mümkün alternatifler dikkate alınarak, seçeneklerin iyi listelendiği, kapsayıcı bir veride normal koşullarda diğer kategorisinin oranının düşük olması beklenir. Bu raporda ele alınan boşanma, nafaka gibi konularda diğer seçeneğinin genellikle iki haneli olacak şekilde yüksek olması normal değildir ve neden böyle olduğu araştırılmalıdır.
[13] Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025
[14] Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016-2025
[15] https://bianet.org/haber/turkiye-yeni-yila-borc-ve-icra-yukuyle-giriyor-315046
[16] https://tr.euronews.com/my-europe/2026/05/22/avrupa-konseyi-raporu-turkiye-ve-fransa-cezaevi-dolulugunda-ilk-sirada

haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla, yeniden evlenme durumunda mahkeme kararına gerek olmaksızın kalkar. Tarafların mali durumlarının değişmesi durumunda nafakanın artırılması veya azaltılması da mahkeme kararıyla mümkündür.

6. **"*Bir gün evli kalıp ömür boyu nafaka ödeniyor" söylemi gerçeklerle örtüşmemektedir.*** Türkiye'deki boşanmaların sadece %2,8'i bir yıldan az süren evlilikleri, %70'ten fazlası 5 yıldan uzun süren, yarıya yakını ise 11 yıldan fazla süren evlilikleri kapsamaktadır.[17] Üstelik 1 yıldan az süren evliliklerde kaç kadına yoksulluk nafakası bağlandığına dair veri yoktur ve sanki bu durum son derece yaygınmış izlenimi yaratmak en basit tabiriyle durumu çarpıtmaktır. Kısa süreli evlilikte nafaka mağduru olunduğu iddialarının bir bölümünün yalan olduğu ortaya çıkmıştır.[18] **EŞİK,** 2023 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'na yaptığı açık çağrıda, kamuoyunda sık sık tekrarlanan "bir gün evli kalıp onlarca yıl nafaka ödeyen erkekler" söyleminin somut verilerle ortaya konulmasını istemişti. "Bir gün evli kalıp onlarca yıl nafaka ödeyen kaç erkek olduğuna, söz konusu dosyaların numaralarına, ödedikleri nafaka miktarına ve çocuğa mı, kadına mı ödediklerine ilişkin kamuoyunu bilgilendirin" çağrısı yapmıştı. EŞİK, kısa evlilik nedeniyle nafaka mağduru olduğunu iddia eden erkeklere de çağrı yaparak; mağduriyetlerinin gerçek olması halinde nafaka borçlarını ödemeye hazır olduğunu da belirtmişti. Bu çağrıyı sık sık tekrarladı. Buna rağmen, bugüne dek tek bir başvuru yapılmadı, tek bir gerçek örnek açıklanmadı.[19] Adalet Bakanlığı'nın elinde, **nafaka miktarları, tahsilat oranları ve nafakanın şiddetle ilişkisine dair elinde veri ve etki analizi bulunmadığını** kabul etmiştir[20]; getirilmek istenen düzenlemeler veriye değil iddiaya dayanmaktadır.

7. **"*Mahkemeler kadınlar lehine karar veriyor, erkekler davaya bir sıfır yenik başlıyor*" gibi söylemler gerçeği yansıtmamaktadır.** 2013-2021 yılları arasında tam kabul kararı ortalaması tedbir nafakası için sadece %16,58'dir. Bu oran yoksulluk nafakası için %18,52 iken, kaldırılması için açılan davalardaki tam kabul oranı ortalaması %32,81'dir. Ortak çocukların bakım ve eğitimi için sağlanan katılım (iştirak) nafakası davalarındaki tam kabul oranı ortalaması %15,30 iken, kaldırılma davalarındaki tam kabul oranı ortalaması %32,56'dır. Üstelik, bu kadar yaygın ve büyük bir dertmiş gibi sunulmaya çalışılan yoksulluk nafakasının kaldırılması davalarının oranları yıllar içinde sürekli düşmekte olup, istatistiklerin yayınlandığı son sene olan 2021'de bu nafakanın azaltılması talebiyle açılıp karara bağlanan dava sayısı sadece 39, kaldırılması talebiyle görülüp karara bağlanan dava sayısı ise 669'dur.[21]

8. **Erkekler babalık görev ve sorumluluklarından gittikçe artan oranlarda kaçınmaya çalışmaktadırlar.** Çocukların velayetine sahip olmayan eşin (çoğunlukla erkeğin) çocuklarının bakımı ve eğitimi için sağladıkları katılım (iştirak) nafakasının azaltılması ve kaldırılması oranlarının sürekli artıyor olmasıdır. Kadınlara ödeniyormuş gibi bir algı yaratılmaya çalışılan bu nafaka, erkeklerin yani babaların çocuklarına ödedikleri nafakadır ve yıllar içinde bu nafakanın miktarının azaltılması davaları 2013-2021'e %83,3 artarken, tamamen kaldırılması için açılan

[17] TÜİK Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranı 2022; TÜİK İl ve Evlilik Süresine Göre Boşanmalar 2024, 2025
[18] https://www.birgun.net/haber/kendini-doc-dr-olarak-tanitan-nafaka-magduru-tarbak-akademisyen-degilmis-717160
[19] https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74130/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani-na-ve-adalet-bakani-na-acik-ve-acil-cagri
[20] https://www.birgun.net/haber/kadinin-istatistigi-bile-yok-733672
[21] Adalet Bakanlığı Adli İstatistikler Raporları 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

davalar %62 oranında yükselmiştir.[22] Bakım sorumluluğunun, kadınları istihdamdan uzak tuttuğu gerçeği de unutulmamalıdır.

9. **Nafaka miktarları ortalaması son derece düşüktür ve tahsil edilememe oranı oldukça yüksektir.** Kadınların önemli bir bölümü düşük ücretli, güvencesiz ve kayıt dışı çalışırken; çocukların velayetleri boşanma sonrası çoğunlukla anneye bırakılırken; bakım yükü büyük ölçüde kadınların omuzlarındayken, nafaka alan kadınların önemli bir bölümü çok düşük miktarlardaki nafakaları dahi tahsil edememektedir. Kadın Dayanışma Vakfı tarafından hazırlanan 2024 yılı Yoksulluk Nafakası İzleme Raporu'nda belirtildiği üzere, hükmedilen yoksulluk nafakası ortalaması 1.179,40 TL'dir ve yüzde 44'ü nafaka yükümlüleri tarafından ödenmemiştir.[23]

10. **Ekim ayında gündeme geleceği açıklanan 13. Yargı paketi ile getirileceği duyumları alınan hızlı boşanma ve nafakanın evliliğin süresi ile ilgili olarak sınırlı süreye bağlanması düzenlemeleri Türkiye'de kadınların cinsiyet eşitsizliği nedeniyle içinde bulundukları koşulları özellikle sosyo-ekonomik koşulları görmezden gelmektedir.** Anayasa Mahkemesi'nin 4 Haziran 2026 günü aldığı kararla, sosyo-ekonomik koşullar nedeniyle boşanma sonrası en çok kadınlara bağlanan yoksulluk nafakasının **kadının yoksulluğu sona erene dek** "süresiz olarak" bağlanmasını ön gören kısmını iptal etmesi[24], yıllardır bu konuda hazırlık yapmakta olan iktidarın, oluşan boşluğu en kısa sürede doldurmaya çalışmasına fırsat yaratmaktadır. Mahkemenin, aynı hüküm ile ilgili olarak 13 yıl önce Anayasa'ya aykırı olmadığı yönünde verdiği karardan tamamen dönerek, tam da hükümet temsilcileri tarafından konunun gündemden düşürülmediği bu günlerde iptal kararını almış olması oldukça düşündürücüdür.

11. **Uzun yargılama süreleri ve nafaka yükü gerekçesiyle aile hukukuna genişletilmek istenen arabuluculuk uygulaması, Anayasa'nın eşitlik (m. 10, 41), sosyal devlet (m. 2, 5) ve adil yargılanma hakkı (m. 36) ilkeleriyle açıkça çelişmektedir.** Şiddetin tanımının daraltılması, ispat yükünün kadına yüklenmesi ve güç eşitsizliği nedeniyle "şiddet yoksa arabuluculuk yapılır" yaklaşımı uygulanamaz; arabuluculuk toplumsal cinsiyete dayalı aile içi şiddeti görünmez kılma, kadınların boşanma, nafaka, mal paylaşımı, miras ve tazminat haklarının adliyeden çıkarılarak aile içi hiyerarşi ve baskı mekanizmalarına devredilmesi anlamına gelecektir. Aile hukukunda arabuluculuk; ihtiyari ya da zorunlu, mahkeme temelli ya da mahkeme dışı hiçbir biçimde kabul edilemez.

12. Ekonomik şiddet de bir şiddet türüdür ve 6284 sayılı yasada açıkça yasaklanmaktadır. **Nafaka, tazminat ve mal rejiminden kaynaklı ekonomik hakların şiddet kapsamında yer almadığı bu nedenle aile arabuluculuğuna gönderilebileceği yönündeki iddialar, uluslararası hukuktaki şiddet tanımını ve 6284 sayılı yasayı değiştirmeye yönelik ağır bir müdahaledir.** Kaldı ki, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 1/II maddesinde "aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir" şeklindeki emredici nitelikte bir hükümle aile içi

[22] Adalet Bakanlığı Adli İstatistikler Raporları 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

[23] https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/wp-content/uploads/2024/09/Kadin-Dayanisma-Vakfi-Yoksulluk-Nafakasi-Izleme-Raporu-kopyasi.pdf

[24] E.2025/156 Antalya 12. Aile Mahkemesi, Medeni Kanun'un 175. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...*süresiz olarak*..." ibaresinin iptaline karar verilmesi talebine dair Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin TRT haberi: https://www.trthaber.com/haber/gundem/suresiz-nafaka-duzenlemesi-iptal-edildi-947120.html

şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıkları arabuluculuğa elverişli olmaktan çıkarmıştır.[25] Medeni Kanun (Md. 166/3, anlaşmalı boşanma), Avukatlık Kanunu (Md. 35/A, avukatların tarafların kendi iradeleriyle karar verebilecekleri konularda uzlaşmaya davet yetkisi), Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Md. 137 davanın ön inceleme aşamasında mahkemenin tarafları sulh olmaya davet etmesi) hali hazırda yeterlidir; **aile hukukunda ne ihtiyari ne de zorunlu arabuluculuk kurumuna ihtiyaç bulunmamaktadır.**

[25] İstanbul Sözleşmesi'nin 48/I maddesine göre devletler "... Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin olarak arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri" almakla yükümlüdür.

1. Boşanma Davaları

1.1. Genel Sayılar: Dava Hacmi, Kapasite ve Sistem Yükü

Adalet Bakanlığı Adalet İstatistiklerine göre, aile mahkemelerinde boşanma davaları 2016–2025 yılları arasında hem hacim hem de sistem yükü bakımından köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Yıl içinde açılan boşanma davası sayısı 208.580'den 304.330'a yükselmiş; toplam artış %46" demektir. Ancak bu büyüme, nüfus artışıyla ve ona bağlı evlenme sayısı artışıyla bağlantılı ve dolayısıyla normaldir; sadece sayısal artışa bakılarak boşanmalar artıyor demek doğru değildir. Bunun yerine aşağıdaki tabloda birbirini izleyen yıllar arasındaki oransal değişime bakıldığında da görüleceği üzere, mutlak bir artış değil, bir dalgalanmadan söz edilebilir, hatta 2017 ve 2018 yıllarındaki artış oranı dikkate alındığında, **son 4 yıldır boşanma davalarının artış hızının dalgalı ve genel olarak yavaşlamış olduğu söylenebilir.** Aynı dönemde aile mahkemelerine gelen toplam dosya sayısı (boşanma ve diğer aile hukuku davaları dahil) **%73 oranında** artmıştır.

Burada dikkat çekici bir nokta, boşanma davalarının artış oranının, diğer birçok dava türündeki artıştan daha düşük düzeyde olmasıdır. Örneğin, 2016–2025 döneminde tazminat davaları %88, itirazın iptali davaları %86, vesayet davaları %83 ve veraset davaları %71 artarken boşanma davalarındaki artış %46'da kalmış; yani boşanma davaları, hukuk mahkemelerinde genel dava artışının belirgin biçimde altında bir hızla artmıştır.

Yıl	Gelen Boşanma Davası Sayısı	Boşanma Davası Artış Oranı	Devreden Boşanma Dav. Sayısı	Aile Mhk. Dosya Sayısı	Aile Mhk. Devreden Dosya Sayısı	Aile Mhk. Sayısı
2016	302.096		103.990	386.752	133.406	260
2017	327.542	%8,4	113.706	409.188	143.152	263
2018	361.084	%10,2	120.434	443.475	155.072	304
2019	369.557	%2,3	119.617	454.651	155.790	347
2020	367.039	%-0,7	139.797	453.283	190.345	382
2021	420.593	%14,6	135.400	549.081	196.634	401
2022	430.789	%2,4	139.161	587.728	216.200	406
2023	434.348	%0,8	141.297	616.351	232.080	416
2024	468.394	%7,8	142.066	674.399	240.719	498
2025	452.627	%-3,4	136.634	667.163	238.126	583

Tablo 1: Aile Mahkemeleri ve Boşanma Davalarında Dava Sayıları ve Devreden Dava Sayısı - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025; HSYK Yıllık Faaliyet Raporları

Aynı dönemdeki Aile Mahkemesi sayısındaki artış oranı %124 olmuştur, yani dosya artış oranından neredeyse %50 daha yüksek oranda Aile Mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkeme sayısındaki artışa rağmen, yıl sonunda devreden boşanma davası sayısı 2016'dan 2025'e %31 artarken, Aile Mahkemelerindeki tüm dosyaların devretme oranında %79'luk bir artış görülmektedir. Ancak bu artışın kaynağı boşanma davaları değildir: boşanma davalarında devreden dosya sayısı aynı dönemde yalnızca %31 artarken, Aile Mahkemelerindeki boşanma dışı dosyaların devri yaklaşık 3,5 kat (%245) artmıştır. Böylece devreden dosyalar içinde boşanma davalarının payı %78'den %57'ye gerilemiştir. Boşanma davalarının 2025'te dosya temizleme oranı %101,8'dir; yani mahkemeler yıl içinde gelen

boşanma dosyasından fazlasını karara bağlamıştır. Devreden boşanma dosyalarının elden çıkarılma süresi de 2016'da 191 günken 2025'te 155 güne inmiştir. Buna karşılık aynı yıl tazminat davalarında bu süre 586 gün, tapu iptali ve tescil davalarında 610 gün, itirazın iptali davalarında 399 gün olup tazminat davalarında dosya temizleme oranı %84,9'a gerilemiştir. Kısacası veriler, Aile Mahkemeleri üzerindeki yükün ve uzayan yargılama mağduriyetlerinin boşanma davalarından değil, başka dosya türlerinden kaynaklandığını açıkça ortaya koymaktadır.

1.2 Karar ve Dava Türlerine Göre Boşanma Davaları

2016–2025 döneminde karara bağlanan boşanma davalarının karar dağılımı, on yıl boyunca dikkat çekici bir istikrar sergilemiştir. Ret oranı %20–22 bandından hiç çıkmamış; tam kabul ise ağırlıklı olarak %62–66 arasında seyretmiş olmasına rağmen, tam kabul oranının 2016'dan 2025'e sürekli bir düşüşte olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu tablo, boşanma davalarının "uzun ve sonuçsuz" kalan davalar olmadığını; aksine her üç davadan ikisinin boşanmayla, beşte birinin ise ret kararıyla sonuçlandığı öngörülebilir bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Yıl	Karara Bağlanan Boşanma Davası Sayısı	Ret[26] Oranı	Tam Kabul[27] Oranı	Kısmi Kabul, Kısmi Ret[28] Oranı	Diğer Karar[29] Oranı
2016	198.106	%20,5	%66,1	%2,1	%11,3
2017	213.836	%21,2	%65,1	%2,0	%11,7
2018	240.650	%20,9	%63,6	%2,4	%13,1
2019	249.940	%20,6	%65,7	%2,6	%11,1
2020	227.242	%22,1	%63,8	%2,2	%12,0
2021	285.193	%20,0	%64,2	%2,5	%13,3
2022	291.628	%21,1	%64,4	%2,7	%11,9
2023	293.051	%22,1	%62,5	%2,5	%13,0
2024	326.328	%20,5	%59,6	%2,3	%17,7
2025	315.993	%20,5	%64,0	%2,4	%13,2

Tablo 2: Karar Türlerine Göre Yıllar İçinde Görülen Boşanma Davaları - Kaynak: TÜİK – İl ve Dava Süresine Göre Boşanma İstatistikleri; Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

On yılın en çarpıcı sapması 2024 yılında yaşanmıştır: Tam kabul oranı %59,6 ile dip yaparken "diğer" kararlar %17,7 ile zirveye ulaşmıştır. **Davanın açılmamış sayılması, birleştirilmesi, karar verilmesine yer olmaması, sulh olma, gönderme veya başka birime aktarma gibi türleri kapsayan bu kararlardaki ani yükselişin daha detaylı incelenmesi gerekmektedir**. Zira Adalet Bakanlığı tarafından sunulan verilerde, bu kararların alt kırılımları sunulmadığı için kaç tanesinin sulh (anlaşma/vazgeçme) veya karar verilmesine yer olmaması gibi, genelde kadınların aleyhine sonuçlar yaratması muhtemel kararlar verildiği bilinememektedir. 2024 verileri, davacıların davalarından

[26] Ret kararlarının sebepleri zaman aşımı, yetkisizlik, görevsizlik, sübut bulmama (ispat edilememe), feragat ve dava şartı yokluğu sebeplerine dayanmaktadır.
[27] Tam kabul kararı, mahkemenin bir davada davacı tarafından yapılan tüm talepleri bütünüyle haklı bulması ve kabul etmesi anlamına gelmektedir.
[28] Kısmi kabul, kısmi ret, mahkemenin bir davada davacı tarafından yapılan taleplerin bir kısmını haklı bulup kabul etmesi, diğer bir kısmını ise hukuka veya delillere aykırı bularak reddetmesi anlamına gelmektedir.
[29] Diğer kararlar, davanın açılmamış sayılması, davanın birleştirilmesi, karar verilmesine yer olmadığı, sulh olma, gönderme ve başka adlî birime aktarılan karar türlerini kapsamaktadır.

olağandışı ölçüde vazgeçtiğine ya da davaların usul nedeniyle düşürüldüğüne işaret etmektedir. 2025'te tam kabul %64'e geri dönmüş ve "diğer" kategorisi %13,2'ye inmiş görünse de 2025 yılı istatistiklerinin 2026 yılı raporunda güncellenebileceği de unutulmamalıdır. **Boşanma davalarında 2024 yılında görülen tam kabul oranındaki düşüş son derece önemlidir ve ayrıca araştırılması gerekmektedir.**

2016–2025 döneminde boşanma davalarının nedensel dağılımı, aşağıdaki tabloda sunulduğu üzere, anlaşmalı boşanma oranındaki dikkat çekici yükselişi göstermektedir. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması gerekçesiyle açılan anlaşmalı davalar 2016'da 94.713 iken 2025'te 171.850'ye çıkmış; karara bağlanan davalar içindeki oranı %46,4'ten %54,4'e yükselmiştir. Aynı dönemde çekişmeli davalar sayısal olarak yalnızca %10 artmış, oransal olarak ise dramatik biçimde gerilemiş ve %51,8'den %42,1'e düşmüştür. Başka bir deyişle, 2016'da her 10 boşanma davasının 5'i çekişmeliyken 2025'te bu oran 4'e inmiştir ve anlaşmalı boşanma artık çekişmeli boşanma sayılarını geride bırakmıştır.

Yıl	Anlaşmalı	Red	Tam Kabul	Diğer	Çekişmeli	Red	Tam Kabul	Diğer
2016	%46,4	%10,8	%82,5	%6,3	%51,8	%29,1	51,7%	%15,6
2017	%47,1	%11,4	%81,5	%6,9	%51,0	%30,2	50,4%	%15,8
2018	%47,0	%11,3	%81,0	%7,5	%51,2	%29,7	48,1%	%18,0
2019	%49,8	%11,1	%82,1	%6,3	%48,4	%30,3	49,3%	%15,8
2020	%51,2	%11,8	%81,6	%6,2	%46,9	%33,1	45,1%	%17,9
2021	%49,5	%11,1	%81,1	%7,5	%48,3	%29,0	47,6%	%18,7
2022	%51,1	%12,2	%80,4	%7,1	%46,3	%30,8	47,7%	%16,6
2023	%51,9	%13,4	%77,8	%8,5	%45,3	%31,8	45,9%	%17,6
2024	%52,0	%13,2	%76,2	%10,3	%44,7	%28,9	41,5%	%25,2
2025	%54,4	%12,9	%78,6	%8,2	%42,1	%30,1	46,5%	%18,7

Tablo 3[30]: Anlaşmalı ve Çekişmeli Boşanma Davalarının Yıllar İçindeki Seyri - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

Tabloda da görüleceği üzere, anlaşmalı davalarda tam kabul oranları sürekli düşmekte, çekişmeli davalarda bu oran Covid-19 yılı olan 2020 hariç en düşük oranına 2024'te ulaşmaktadır. Öte yandan ret oranları ile diğer kararlar sürekli bir artış göstermektedir. Bugün, çekişmeli yola giren her 10 davacıdan yaklaşık 3'ü ret almakta, yarısından azı tam kabul görmektedir. **Bu karar istatistikleriyle kadınların üzerindeki baskı bir arada düşünüldüğünde, "anlaşmalı" tercihinin ne ölçüde özgür bir tercih olduğu sorusunu güçlü biçimde gündeme getirmektedir.**

Bir başka çarpıcı dönüşüm şiddet ve kusur gerekçeli davalarda yaşanmaktadır. Adalet Bakanlığı 2025 verilerine göre, zina sebebiyle karara bağlanan davalar 951'den 6.718'e, yani 7 katına çıkmıştır. Hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranış davaları 391'den 1.816'ya (+%364), suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme davaları 210'dan 670'e (+%219) yükselmiştir. Bu üç kategorinin toplamı 2016'da 1.552 iken 2025'te 9.204'e, yani yaklaşık 6 katına çıkmıştır.

[30] Kısmen kabul kararları tabloya alınmamıştır.

Terk davalarındaki sert düşüş ise ters yönde ama eşit ölçüde anlamlıdır: 824'ten 380'e, −%54. Bu gerileme, bir zamanlar yaygın olan terk gerekçesinin artık daha az başvurulan bir hukuki yol haline geldiğini; tarafların ya anlaşmalı yola yöneldiğini ya da başka gerekçelere döndüğünü göstermektedir.

Tüm bu tablo birlikte okunduğunda şu sonuç çıkmaktadır: Türkiye'de boşanma davaları iki zıt yönde ayrışmaktadır. Bir kesim giderek daha hızlı ve daha az çatışmalı bir süreci tercih ederek anlaşmalı yola yönelmekte; öte yandan şiddet, zina ve ağır kusur içeren davaların sayısı hızla artmaktadır. İkinci grup yapısal olarak daha uzun süren, daha kaynak yoğun ve sonucu daha belirsiz davalardır. Ortalama dava süresinin neden sabit kaldığını ve 36 ay üzeri davaların neden arttığını açıklayan asıl dinamiklerden birinin bu olduğu da dikkate alınmalıdır.

Boşanma davalarının, Hukuk Mahkemelerinde görülen diğer dava türleriyle kıyaslanması da ilginç sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Boşanma davalarının %64'ü tam kabulle sonuçlanırken aynı yıl (2025) hukuk mahkemelerinde bakılan diğer dava türlerinin tam kabul oranları aşağıdaki tabloda sunulmaktadır:

Dava Türü	Tam Kabul %	Ret %	Kısmen Kabul %	Diğer %
Veraset	%96,8	%2,1	%0,1	%0,9
Mirasın Gerçek Reddi	%78,4	%16,3	%4,1	%1,2
Kamulaştırma	%78,4	%5,8	%6,3	%9,5
Boşanma	%64,0	%20,5	%2,4	%13,2
Ortaklığın giderilmesi	%61,0	%17,8	%4,3	%16,9
Tespit	%53,1	%30,5	%8,3	%8,1
Tazminat	%31,6	%28,8	%28,4	%11,2
Alacak	%27,4	%18,8	%45,6	%8,2
Tapu iptal ve tescil	%27,0	%43,5	%10,0	%19,5
Tasarrufun iptali	%26,9	%48,8	%3,2	%21,1
Nafaka	%18,5	%13,5	%57,2	%10,8
Kira	%15,1	%20,5	%56,6	%7,8
Mal rejimi	%14,0	%49,2	%9,2	%27,6

Tablo 4: Karar Türlerine Göre Hukuk Mahkemelerinde Görülen Farklı Dava Türleri - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

Boşanma davaları %64 tam kabul oranıyla bu tabloda ortanın üzerinde yer almaktadır. Mal rejimi ve nafaka ise tablonun en alt kümesini oluşturmaktadır. Bu iki dava türüne aşağıda daha detaylı değinilmektedir.

1.3 Boşanma Davası Süreleri

Yıllar İçinde Sürenin Seyri

Birinci derece mahkemede boşanma davalarının ortalama görülme süresi 2016–2025 döneminde 155–198 gün arasında seyretmiştir. On yıllık ortalama yaklaşık 170 gündür; süre fiilen sabit kalmış, yapısal bir uzama yaşanmamış, hatta 2024 yılında 156 gün ortalama ile son 10 yılın en kısa dava süresi tespit edilmiştir. Her ne kadar 2025'te sürenin küçük bir artışla 160 güne çıktığı görülse de Adalet

Bakanlığı'nın 2026 raporunda 2025 verilerinde çeşitli düzenlemeler yapılabilmektedir, dolayısıyla kesin sayı önümüzdeki yıl raporunda ortaya çıkacaktır.

Yıl	Ort. Süre (Gün)	2 Ay Altı Oran	4 Ay Altı Oran	36 Ay+ Dava Oran
2016	171	%35,5	%59,0	%2,0
2017	181	%34,4	%59,7	%2,7
2018	174	%34,6	%60,3	%3,8
2019	174	%35,5	%61,7	%4,7
2020	198	%33,2	%59,3	%5,2
2021	175	%36,2	%60,0	%6,6
2022	168	%37,4	%64,0	%6,5
2023	172	%37,9	%65,0	%5,7
2024	156	%38,9	%65,8	%6,5
2025	160	%40,9	%66,8	%6,5

Tablo 5: Boşanma Davalarının Görülme Süreleri - Kaynak: TÜİK – İl ve Dava Süresine Göre Boşanmalar 2025; Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

Tablodan da görüleceği üzere, 2016'dan 2025'e dek 2 ayın altında sonuçlanan boşanma dava oranı %5, 4 ay altında sonuçlanan davaların oranı %8'e yakın artmışken 3 yıl üzeri süren boşanma davaları son 5 yılda yüzde 5-6 oranıyla sabit kalmıştır.

Son Temyiz Aşaması Yargıtay'da Dava Süreleri

Boşanma davalarının temyiz aşamasında incelendiği Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2024 yılı itibarıyla **ortalama 248 günlük** karara bağlama süresiyle çalışmaktadır. Bu süre, birinci derece mahkeme ortalamasının (156 gün) 1,6 katıdır. Bu süre her ne kadar uzun görünse de Yargıtay'ın diğer birçok dairesinin ortalama karara bağlama sürelerine kıyasla oldukça düşüktür. Aşağıdaki tabloda bu süreden çok daha uzun davaların görüldüğü Yargıtay dairelerinin kıyaslaması sunulmaktadır:

Yargıtay Dairesi	Ort. Süre (Gün, 2024)	2. Hukuk Dairesi'ne Oranı
4. Ceza Dairesi	889	3,6 kat
12. Ceza Dairesi	811	3,3 kat
11. Ceza Dairesi	782	3,2 kat
9. Ceza Dairesi	719	2,9 kat
8. Hukuk Dairesi	466	1,9 kat
4.Hukuk Dairesi	380	1,5 kat
11.Hukuk Dairesi	317	1,3 kat
6.Hukuk Dairesi	300	1,2 kat
3.Hukuk Dairesi	266	1,1 kat
1.Hukuk Dairesi	251	1,0 kat
2. Hukuk Dairesi	**248**	—

Tablo 6: Yargıtay'ın Farklı Dairelerinde Dava Görülme Süreleri - Kaynak: Yargıtay İstatistikleri 2024

Kısacası, Adalet Bakanı Gürlek tarafından yapılmış olan açıklamada belirtilen ortalama 1300 gün süresi, yukarıda da açıklandığı üzere, boşanma davalarının ortalama gün sayılarıyla çelişmektedir. Bu

gün sayısı olsa olsa, TÜİK ve Adalet Bakanlığı verilerine dayanarak iddia edilebileceği üzere, yüzde 6 oranındaki (36+ ay süren) boşanma davalarının çok küçük bir kısmına dair olabilir, ki bu da belirtilen sürenin ortalama değil, ancak istisna davalar için geçerli olduğu anlamına gelmektedir.

Boşanma Davaları ile Farklı Dava Türlerinin Sürelerinin Karşılaştırması

Aşağıdaki tabloda 8 farklı dava türünün ortalama dava sonuçlanma gün sayılarının boşanma davalarıyla karşılaştırması sunulmaktadır.

Dava Türü	Ort. Süre (Gün)	Boşanmaya Oranı
Tapu iptali	620	3,9 kat
Tazminat	509	3,2 kat
İş mahkemesi	505	3,2 kat
Alacak	472	3,0 kat
İtirazın iptali	397	2,5 kat
Asliye Ticaret	383	2,4 kat
Asliye Hukuk	374	2,3 kat
Boşanma (Aile Mahkemesi)	**160**	—

Tablo 7: Hukuk Mahkemelerinde Görülen Farklı Dava Türlerinin Görülme Süreleri - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

Görüldüğü gibi, Adalet Bakanlığı 2025 istatistikleri, boşanma davalarının yargı sistemindeki pek çok dava türünden çok daha hızlı sonuçlandığını göstermektedir.

Boşanma Dava Sürelerine İlişkin Uluslararası Karşılaştırma

CEPEJ (Avrupa Konseyi Yargı Etkinliği Komisyonu) 2024 Raporu ve ülke adalet istatistikleri karşılaştırıldığında Türkiye'nin boşanma dava süreleri bakımından birçok ülke ortalamasının altında ya da ortasında yer aldığı görülmektedir:

Ülke	Anlaşmalı / Hızlı	Çekişmeli / Uzun	Yasal Ön Koşul
Rusya	1–3 ay	3–12 ay	Çocuksuz: idari yol mümkün
Ukrayna	1–2 ay	3–12 ay	Çocuksuz: idari yol mümkün
Azerbaycan	1–2 ay	3–12 ay	Çocuksuz: idari yol mümkün
Bulgaristan	2–4 ay	6 ay – 3+ yıl	Yok
Türkiye	**2–4 ay**	**6 ay – 3+ yıl**	**Yok**
Fransa	3–6 ay	1–4 yıl	Yok (2017 reformu)
İspanya	3–6 ay	1–2 yıl	3 ay evlilik
Yunanistan	3–6 ay	1–3+ yıl	6 ay ayrılık (çekişmeli)
İtalya	6 ay	1–3+ yıl	Yok (2015 reformu)
Almanya	6–9 ay	1–3 yıl	1 yıl ayrı yaşama zorunlu
İngiltere–Galler	6 ay	1–2+ yıl	20 hafta zorunlu bekleme

Tablo 8: Farklı Ülkelerde Boşanma Davası Görülme Süreleri - Kaynak: CEPEJ 2024 Evaluation Report (2022 verisi); ülke adalet bakanlıkları ve istatistik kurumları

Görüldüğü gibi, Fransa, İspanya, Yunanistan, İtalya, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde gerek anlaşmalı gerekse çekişmeli davaların süresi Türkiye'den daha uzun sürmektedir. Gürcistan ve Rusya gibi ülkelerin "daha hızlı" görünmesinin nedeni, çocuksuz ve mal uyuşmazlığı olmayan çiftlerin

mahkemeye gitmeksizin idari yolla boşanabilmesi ve bunun da ortalama sürelerin daha kısa görünmesine yol açmasıdır. Türkiye'de her boşanma mutlaka mahkeme kararı gerektirmekte; bu yapısal farklılık süre karşılaştırmalarını doğrudan etkilemektedir. İngiltere'de, Almanya'da ve Yunanistan'da boşanma davası öncesi zorunlu bekleme veya ayrı yaşama zorunluluğu olması da bu ülkelerdeki davaların süresinin daha da uzamasına yol açmaktadır.

1.4 Evlilik Süresine Göre Boşanma Davaları

Bir gün evli kalıp ömür boyu nafaka ödediğini iddia eden bir grup erkek tarafından, bu durum son derece yaygınmış gibi ortaya sürülen bu iddiayı resmi veriler yalanlamaktadır. TÜİK 2025 verilerine dayanarak hazırlanmış aşağıdaki tablo, kısa süreli evlilik sonrası boşanmaların ne kadar düşük olduğunu ortaya koymaktadır:

Yıl	Evlilik süresi 1 yıldan az olanların boşanma oranı	Evlilik süresi 1 yıl olanların boşanma oranı	Evlilik süresi 5 – 10 yıl arasında olanların boşanma oranı	Evlilik süresi 11+ yıl olanların boşanma oranı
2016	%3,6	%10,2	%26,2	%39,7
2017	%3,2	%10,2	%26,0	%40,5
2018	%2,9	%9,4	%25,7	%41,9
2019	%2,6	%8,9	%25,9	%43,4
2020	%2,2	%8,7	%26,2	%44,0
2021	%2,2	%8,0	%26,4	%45,5
2022	%2,6	%8,1	%26,9	%45,5
2023	%3,0	%8,9	%26,6	%45,0
2024	%2,9	%9,4	%26,1	%44,9
2025	%2,8	%9,6	%24,8	%45,7

Tablo 9: Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları - TÜİK Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları 2001-2025; TÜİK İl ve Evlilik Süresine Göre Boşanmalar 2024, 2025

Tabloda da görüldüğü üzere, Türkiye'deki boşanmaların sadece %2,8'i bir yıldan az süren evlilikleri kapsarken, %70'ten fazlası 5 yıldan uzun süren, yarıya yakını ise 11 yıldan fazla süren evliliklerde görülmektedir. Bahsi geçen %2,8 oranındaki boşanmalarda yoksulluk nafakasına hükmedilip hükmedilmediği bilinmemekle birlikte, öyle bile olsa, Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de yoksulluk nafakası davalarında tam kabul oranının %20'nin altında olduğu düşünüldüğünde, bu durumun yaygınlığını iddia eden bir grup erkeği iddialarının gerçek olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, boşanmaların büyük çoğunluğunu oluşturan, 11 yıldan fazla sürmüş evliliklerde yoksulluk nafakasının kadınlar açısından ne kadar önemli bir ihtiyaç olduğu, aşağıdaki tabloda net olarak ortaya çıkmaktadır:

2024 Yılı (yaş)	Boşanan Kadın Sayısı	Boşanan Erkek Sayısı	Boşanmış ve Yeniden Evlenmiş Kadınların Sayısı	Boşanmış ve Yeniden Evlenmiş Erkeklerin Sayısı	Boşanan Kadınların Yeniden Evlenme Oranı	Boşanan Erkeklerin Yeniden Evlenme Oranı
40 – 44	30.409	34.473	14.003	13.256	%46,0	%38,5
45 – 49	19.106	25.782	9.842	10.091	%51,5	%39,1
50 – 54	10.670	16.387	5.786	6.931	%54,2	%42,3
55 – 59	5.134	9.034	2.862	4.620	%55,7	%51,1
60 – 64	2.653	5.040	1.496	3.167	%56,4	%62,8
65 – 69	1.163	2.702	745	1.950	%64,1	%72,2
70 – 74	415	1.244	268	1.057	%64,6	%85,0
75+	182	971	87	664	%47,8	%68,4
Toplam	69.732	95.633	35.089	41.736	%50,3	%43,6

Tablo 10: Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Boşanmalar – Kaynak: TÜİK - Yaş Grubu ve Evlendiği Kişinin Önceki Medeni Durumuna Göre Evlenenler 2024; Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Boşanmalar 2024

2024 yılı örneğine odaklanmış yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere, 60 yaşına dek boşanmış kadınların yeniden evlenme oranı erkeklerden fazlayken, 60 yaş sonrası bu oran gittikçe düşmektedir. Eğitim ve istihdam fırsatlarına erkeklerden daha düşük oranda erişebilen kadınlar, boşanma sonrasında kendilerinin ve çocuklarının geçimlerini sağlayabilmek amacıyla erkeklerden daha yüksek oranlarda yeniden evlenmeyi tercih etmektedirler ancak belirli bir yaşın üstündeki kadınlar için bu çok zor olmaktadır.

Üstelik, 1 yıllık evliliklerde birden fazla veya 11 yıllık evliliklerde çok küçük yaşta çocuk bulunması olasılığı varken, aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, boşanma sonrasında çocukların velayetinin %75,5'u kadınlarda kalıyorken, çocukların evden ayrılma süresi her geçen yıl uzamakta ve daha uzun süre ebeveynle yaşamaya devam ettiği verilerle ortadayken, sadece evlilik süresine göre derecelendirme ve değerlendirme yapmak son derece yanlıştır.

2024 Yılı	Toplam	Kadın	Oran	Erkek	Oran
Velayetine verilmiş çocuk sayısı 1	69.445	53.583	%77,2	15.862	%22,8
Velayetine verilmiş çocuk sayısı 2	39.790	29.598	%74,4	10.192	%25,6
Velayetine verilmiş çocuk sayısı 3	9.704	6.857	%70,7	2.847	%29,3
Velayetine verilmiş çocuk sayısı 4	1.855	1.255	%67,7	600	%32,3
Velayetine verilmiş çocuk sayısı 5+	428	288	%67,3	140	%32,7
Toplam	121.222	91.581	%75,5	29.641	**%24,5**

Tablo 11: Boşanmada Velayet – Kaynak: TÜİK - Anne ve babanın velayetine verilen çocuk sayısına göre boşanmalar 2010-2025

Yine TÜİK (2025) tarafından sağlanmış kimi diğer veriler:

- Kadınların istihdama katılım oranı %32,5; erkeklerin oranı %66,9
- Kadınların işgücüne katılım oranı %36,8; erkeklerde %72
- Yarı zamanlı çalışan kadınların istihdam içindeki oranı %18,3; erkeklerin %9

- Hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş kadınların istihdam oranı %26,9; erkeklerin %90,9. Hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olmayan kadınların istihdam oranı %58,6; erkeklerin %80,1
- Kadınlarda ev işleriyle meşguliyetin iş gücüne dahil olmama nedenleri arasındaki payı %35
- Kadın işsizliği %11,8; erkeklerde %7,2
- Okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %5,1; erkeklerin oranı %0,8
- Lise ve dengi okul mezunu kadın oranı %19,6; erkeklerin oranı %28,2
- Yükseköğretim mezunu kadın oranı %23,6; erkeklerin oranı %26,8
- Kadın yoksulluk oranı %18,9; erkeklerde %16,7
- Engelli kadınların çalışma oranı %7,9; engelli erkeklerin çalışma oranı %27,8
- Hanehalkı ve aile bakımı için bir günde kadınların ayırdığı süre 4 saat 35 dakika; erkeklerin 53 dakika
- Ücretsiz ev işi ve bakım için harcanan zamanın toplam zamana oranı kadınlarda %17,9; erkeklerde %3,6.

Yukarıdaki verileri de dikkate aldığımızda, eğitim ve istihdam haklarından eşit yararlanamayan, sosyal devlet hizmetlerinin bulunmaması ve cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak ücretsiz ev içi emekçiliğe zorunlu bırakılmış, yoksulluk oranı erkeklerden daha yüksek olan kadınların yoksulluk nafakasının sona erme koşullarından bir diğeri olan yeniden evlenme olasılıkları, 60 yaş üstü kadınlar için erkeklere kıyasla çok daha düşüktür.

2. Boşanmayla İlişkili Mal Rejimi ve Nafaka Davaları

2.1 Genel Sayılar: On Yıllık Hacim ve Değişim

Mal Rejimi Davaları

Mal rejimi (edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi) davaları 2016–2025 arasında tüm dava türleri içindeki en sert yükselişlerden birini sergilemiştir. Yıl içinde açılan dava sayısı 6.572'den 29.106'ya çıkmıştır; bu **%343'lük** bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde boşanma davaları %46 artmıştır. Mal rejimi davalarının artışı boşanmanın yaklaşık yedi katıdır.

Yıl	Yıl İçinde Açılan Dava Sayısı	Karara Bağlanan Dava Sayısı
2016	6.572	4.106
2017	7.704	4.912
2018	10.812	6.970
2019	12.612	8.369
2020	16.343	10.138
2021	22.329	15.483
2022	25.861	17.656
2023	27.792	20.959
2024	33.755	29.115
2025	29.106	26.135

Tablo 12: Açılan ve Karara Bağlanan Mal Rejimi Dava Sayıları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

Devreden dava sayısı 2022'deki 36.960'tan 2025'te 60.146'ya yükselmiş; bu, mal rejimi davalarında birikimin hızla arttığını ve sistemin kararları yetiştiremediğini göstermektedir. Karara bağlanma oranı (yıl içinde açılan davaya oranı) 2016'daki %62,5'ten 2025'te %89,8'e yükselmiştir; ancak stok birikmekte, devreden dosya sayısı artmaktadır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, her ne kadar bu konuda resmi bir istatistik olmasa da mal rejimi davalarının doğası gereği boşanma davalarından daha uzun sürdüğü bilinmektedir. Önemli nedenlerden biri, bu davaların görülmesi için (delillerin toplanması dahil) boşanma davasının kesinleşmesinin beklenmesidir. Mal rejimi davaları pratikte boşanma davası ile birlikte açıldığında tefrik edilmektedir. İster boşanma davasının içinde ister müstakil bir dava olarak ayrıca açılsın, her iki durumda da boşanma kararı beklenmektedir. Boşanma davası açıldığında, mal rejimi davasının bekletilmesi ve var olan mallar üzerine hızlıca bir tedbir konulmaması en büyük sorunlardan biridir. Bunun sonucu, boşanma davası açılıp mal rejimi davasının gecikmesi durumunda, büyük çoğunluğu erkek olan mal sahiplerinin mal kaçırma riskidir. Davaları uzatan önemli faktörler arasında kayıt dışı ekonominin getirdiği ispat sorunları, mal varlığı sahiplerinin mal kaçırma ve muvazaalı işlemleri konusunda yaptırımların olmaması da sayılabilir. Mal rejiminin tasfiyesi davasının uzun sürmesinin nedenlerinden biri de bilirkişi, keşif gibi malların kıymetini belirleyecek delillerin zorunluluğudur. Bu da ister istemez süreci uzatmaktadır.

Nafaka Davaları

2016–2025 döneminde nafaka davaları hem hacim hem de sistem yükü bakımından belirgin bir dönüşüm geçirmiştir. Yıl içinde açılan dava sayısı 2016'daki 26.983'ten 2022'den itibaren hızla artmış; 2023'te 42.562 ile zirveye ulaşmış, ardından 2025'te 36.308'e gerilemiştir. Nitekim 2024 ve 2025'te karara bağlanan dava sayısının (44.882 ve 39.974) yıl içinde açılan dava sayısının üzerine çıkması, sistemin biriken dosyaları tüketmeye başladığına işaret ediyor olması mümkündür.

Yıl	Yıl İçinde Açılan Dava Sayısı	Karara Bağlanan Dava Sayısı
2016	26.983	24.040
2017	26.968	25.655
2018	28.793	28.012
2019	26.890	28.606
2020	25.129	22.897
2021	30.220	31.032
2022	38.994	34.456
2023	42.562	41.729
2024	42.026	44.882
2025	36.308	39.974

Tablo 13: Açılan ve Karara Bağlanan Nafaka Davaları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016-2025

2.2 Karar Türlerine Göre Analiz: Yıllar İçindeki Değişim

Mal Rejimi Davalarında Ret Kararlarındaki Yükseliş

Mal rejimi davalarının karar dağılımı yıllar içinde olumsuz yönde dönüşmüştür: Ret oranı artmış, tam kabul oranı gerilemiştir. Burada da evlilik içinde edinilen malların eşit paylaşımı ilkesinin sistem tarafından kabullenilmemiş olmasının, kadınların ev içi emeği ve ekonomik haklarına karşı yükselen karalama kampanyalarının, yargıtayın sık sık değişen içtihatlarının, yargı kadrolarına toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinden uzak kadroların atanmasının etkileri görülmektedir.

Yıl	Açılan	Karara Bağlanan	Ret %	Tam Kabul %	Kısmen Kabul %	Diğer %
2016	6.572	4.106	**%46,2**	%17,9	%14,4	%20,9
2017	7.704	4.912	%48,8	%16,8	%13,4	%20,5
2018	10.812	6.970	%45,9	%15,0	%11,0	%25,9
2019	12.612	8.369	%50,6	%15,5	%11,2	%20,8
2020	16.343	10.138	%52,1	%11,8	%7,3	%28,5
2021	22.329	15.483	%51,3	%11,7	%8,5	%28,2
2022	25.861	17.656	**%56,2**	%13,0	%8,9	%21,9
2023	27.792	20.959	%54,4	%13,2	%9,0	%23,4
2024	33.755	29.115	%43,9	%10,8	%7,2	**%38,1**
2025	29.106	26.135	%49,2	**%14,0**	%9,2	%27,6

Tablo 14[31]: Karar Türlerine Göre Mal Rejimi Davaları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016-2025.

[31] 2016-2021 verilerinde karar türü sınıflaması farklı olduğundan toplamlar %100'ün biraz altında kalabilmektedir.

Yukarıdaki tabloda özetlenen verilerde şu eğilimlerin dikkat çektiğini söylemek mümkündür:

- **Ret oranı** 2016'daki %46,2'den 2022'de %56,2'ye yükselmiş; 2025'te %49,2 ile görece gerilemiştir. On yıllık ortalama yaklaşık %50'dir.
- **Tam kabul oranı** 2016'daki %17,9'dan sürekli gerilemiş; 2024'te %10,8 ile dip yapmış, 2025'te %14'e çıkmıştır. On yıl içinde tam kabul oranı yaklaşık **3–4 puan gerilemiştir.**
- **"Diğer" kararların** 2024'te %38,1 ile zirveye çıkması dikkat çekicidir. Görevsizlik, yetkisizlik, davanın açılmamış sayılması, esas hakkında karar verilmesine yer olmaması, davaların ayrılması ve birleştirilmesi gibi çeşitli durumları içeren bu kategorinin neden bu kadar yükseldiğinin, bunun 6 Şubat 2023 depremleriyle bir ilişkisinin olup olmadığı da dahil olmak üzere özel olarak araştırılması gerekmektedir. Araştırma, sistemin evlilik içinde edinilen malların eşit paylaşımına yönelik isteksizliğinin, "iş yükü" olarak görülen bu davaları küçük teknik veya usule ilişkin gerekçelerle sonlandırma eğilimine yol açıp açmadığını da kapsamalıdır.

Nafaka: Kısmen Kabul Baskınlığı

Nafaka davalarının on yıllık karar dağılımı, sistematik ve tek yönlü bir dönüşümü belgelemektedir. En belirgin eğilim **ret oranındaki düşüştür:** 2016'da her beş davadan biri reddedilirken (%19,2) bu oran 2025'te %13,5'e gerilemiştir. Bu düşüş, mahkemelerin nafaka taleplerini daha az reddettiğine işaret etmekle birlikte, tek başına olumlu bir tablo sunmamaktadır: Ret oranı düşerken **tam kabul oranı da düşük seyretmekte**, %15–20 bandından çıkamamaktadır.

Tablonun asıl hikâyesini anlatan sütun **kısmi kabul oranıdır.** 2016'dan itibaren %48–57 bandında istikrarlı biçimde baskın olan bu kategori, nafaka davalarının yapısal gerçeğini özetlemektedir: Mahkemeler nafaka taleplerini çoğunlukla **ne tam olarak kabul ediyor ne de reddediyor; talep edilen miktarı kırparak onaylıyor.** Bu, kadınların nafaka hakkını teorik olarak kazandığı ancak talep ettiği miktarın çok altında bir güvenceyle davasını kapattığı bir tablo ortaya koymaktadır. Kadın Dayanışma Vakfı'nın 2024 bulgusundaki ortalama nafaka miktarının asgari ücretin yalnızca %6,9'u olması bu tabloyla tam örtüşmektedir.

Yıl	Açılan	Karara Bağlanan	Ret %	Tam Kabul %	Kısmen Kabul %	Diğer %
2016	26.983	24.040	19,17%	18,53%	48,59%	13,71%
2017	26.968	25.655	19,62%	16,52%	49,89%	13,28%
2018	28.793	28.012	18,49%	16,80%	47,80%	15,33%
2019	26.890	28.606	19,27%	16,91%	50,58%	12,56%
2020	25.129	22.897	20,45%	15,71%	46,20%	17,05%
2021	30.220	31.032	19,12%	15,94%	50,04%	14,49%
2022	38.994	34.456	17,61%	20,48%	51,49%	10,43%
2023	42.562	41.729	15,02%	22,37%	52,65%	9,96%
2024	42.026	44.882	13,03%	20,41%	51,02%	15,54%
2025	36.308	39.974	13,48%	18,48%	57,22%	10,82%

Tablo 15: Karar Türlerine Göre Nafaka Davaları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli İstatistikler Raporları 2016-2025

2022–2023'teki **tam kabul artışı** (%20,5 ve %22,4) geçici bir olumlu sapma olarak öne çıkmaktadır; ancak bu yıllarda aynı zamanda dava sayısının da sıçradığı görülmektedir. 2024–2025'te tam kabulün yeniden %18–20 bandına gerilemesi bu iyileşmenin kalıcı olmadığını göstermektedir. **"Diğer" kararlar** ise mal rejimi davalarında da görülen eğilimle benzer şekilde 2020'deki %17,1 ile zirveye çıkmıştır. Bunun COVID-19 etkisi olduğu düşünülse bile 2024 yılında da diğer karar türü %15,54 ile oldukça yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Daha detaylı analiz edilmesi yerinde olacaktır.

Aşağıdaki karşılaştırmalı tablo, boşanma sürecinde birbiriyle bağlantılı üç davanın birbirinden ne kadar farklı işlediğini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Boşanma davası %64 tam kabul oranıyla yargı sisteminde görece hızlı ve öngörülebilir sonuçlanan bir dava türüyken, aynı evliliğin ekonomik sonuçlarını düzenleyen nafaka ve mal rejimi davaları çok daha olumsuz bir tablo sunmaktadır.

	Boşanma	Nafaka	Mal Rejimi
Tam Kabul %	%64,0	%18,5	%14,0
Kısmen Kabul %	%2,4	**%57,2**	%9,2
Ret %	%20,5	%13,5	**%49,2**
Diğer %	%13,2	%10,8	%27,6
Açılan Dava Artışı (2016–2025)	+%46	+%34	**+%343**

Tablo 16: Karar Türlerine Göre Mal Rejimi ve Nafaka Dava Oranlarının Kıyaslaması - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016-2025

Nafakada tam kabul yalnızca %18,5'te kalırken davaların %57,2'si kısmi kabulle sonuçlanmaktadır; yani mahkemeler nafakayı çoğunlukla talep edilen miktarın altında onaylamakta, hakkı tanımakla birlikte fiilen kırpmaktadır. Mal rejiminde tablo daha da serttir: Davaların yarısı reddedilmekte (%49,2), tam kabul oranı %14'te kalmakta, "diğer" kararlar ise %27,6 ile feragat ve davadan vazgeçmenin ne denli yaygın olduğunu yansıtmaktadır. Dava açılış rakamları bu tabloyu tamamlamaktadır: Mal rejimi davaları on yılda %343 artmış (boşanmanın altı katı bir hızla), ancak bu patlayan talep kazanma oranına yansımamış, aksine ret oranı yüksek seyretmeye devam etmiştir. Üç dava türünün bir arada okunması boşanma kararı almak görece erişilebilirken, bu kararın ekonomik sonuçlarını güvence altına almak (nafaka ve mal paylaşımı) çok daha zorlu, maliyetli ve belirsiz bir hukuki mücadeleyi gerektirmektedir.

Hukuk Mahkemelerindeki Diğer Dava Türleriyle Kıyaslama

Nafaka ve mal rejimi davalarındaki karar türlerini, hukuk mahkemelerinde görülen diğer dava türleriyle kıyasladığımızda mal rejimi davalarının en düşük tam kabul, en yüksek ret ve en yüksek "diğer" oranıyla tablonun en olumsuz köşesinde yer aldığı görülmektedir.

Dava Türü	Tam Kabul %	Ret %	Kısmen Kabul %	Diğer %
Veraset	%96,8	%2,1	%0,1	%0,9
Mirasın Gerçek Reddi	%78,4	%16,3	%4,1	%1,2
Kamulaştırma	%78,4	%5,8	%6,3	%9,5
Ortaklığın giderilmesi	%61,0	%17,8	%4,3	%16,9
Tespit	%53,1	%30,5	%8,3	%8,1
Tazminat	%31,6	%28,8	%28,4	%11,2
Alacak	%27,4	%18,8	%45,6	%8,2
Tapu iptal ve tescil	%27,0	%43,5	%10,0	%19,5
Tasarrufun iptali	%26,9	%48,8	%3,2	%21,1
Nafaka	%18,5	%13,5	**%57,2**	%10,8
Kira	%15,1	%20,5	%56,6	%7,8
Mal rejimi	**%14,0**	**%49,2**	%9,2	**%27,6**

Tablo 17: Karar Türlerine Göre Hukuk Mahkemelerinde Görülen Diğer Dava Türleriyle Kıyaslama - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporu 2025

Nafaka ise en yüksek kısmen kabul oranıyla öne çıkmakla birlikte, tam kabul açısından en alt sıralamada kalmaktadır.

Tedbir, Katılım (İştirak) ve Yoksulluk Nafakalarının Azaltılması ve Kaldırılmasına Yönelik Veriler

Adalet Bakanlığı'nın 2021 öncesinde yayınladığı Adli İstatistikler Raporlarında[32] sunulan verilere bakıldığında, çarpıcı bir tezat göze çarpmaktadır: katılım (iştirak) nafakasının[33], azaltılması ve kaldırılması davaları yıllar içinde sürekli artmaktayken, tedbir nafakasının[34] azaltılması ile yoksulluk nafakasının[35], azaltılması ve kaldırılması davalarının sürekli düştüğü görülmektedir. Katılım (iştirak) nafakasının azaltılması ya da kaldırılması davalarının artışı, "*kadınlara astronomik nafakalar ödediği için*" mağdur olduğunu iddia eden babaların aslında ağırlıklı olarak çocukların nafakası ile sorunları olduğunu, çocuğun velayeti annede olduğu ve çocuğa bakım veren anne olduğu için çocuğun nafakasının anneye ödeniyor olması gerçeğinin "*kadına nafaka ödenmesi*" olarak çarpıtıldığını da ortaya koymaktadır. Genelde kadına bağlanan yoksulluk nafakasının azaltılması ve kaldırılması davalarındaki düşüş de bu açıdan okunabilir. Kaldı ki, Kadın Dayanışma Vakfı ve ekte linklerini verdiğimiz tüm araştırmalar, bağlanan nafakaların son derece düşük miktarlarda olduğunu ve zaten asıl sorunun bu düşük miktarlı nafakaların bile ödenmemesi olduğunu ortaya koymaktadır. Buna yönelik indirim ya da kaldırma davasının sayısal azlığı bu gerçeği teyit etmektedir.

[32] 2013 öncesi ve 2014 yıllarında ve 2021 sonrasındaki raporlarda bu kırılımlara yer verilmediği için tabloya ve analize yansıtılamamıştır.
[33] Katılım (iştirak) nafakası, velayet hakkı kendisinde olmayan tarafın, 18 yaşını doldurmamış müşterek çocuğun (veya çocukların) bakım, eğitim, sağlık ve diğer giderlerine mali gücü oranında katıldığı nafaka türüdür. Çocukların velayeti genellikle annelere verildiği için, çoğunlukla boşanmış erkekler/babalar tarafından çocukları için sağlanmaktadır. 18 yaş üstü için çocuğun eğitimi devam ediyorsa TMK 328. Madde gereğince eğitim sona erinceye dek ebeveynlerin nafaka/bakım yükümlülüğü devam eder.
[34] Tedbir nafakası, davanın devamı süresince gerekli olan, ekonomik olarak zora düşecek eşin barınmasına, geçimine, çocukların bakım ve korunmasına ilişkin sağlanan geçici nafaka türüdür.
[35] Yoksulluk nafakası, boşanma sonrasında ekonomik olarak zor duruma düşecek veya yoksulluk yaşayacak olan eşin geçimini sağlayabilmesi amacıyla diğer eşin mali gücü oranında sağladığı nafaka türüdür. Çoğunlukla ekonomik gelirleri daha düşük olan kadınlara, boşandıkları erkekler tarafından sağlanmaktadır.

Yıl	Tedbir Nafakasının Azaltılması Davaları	Katılım Nafakasını Azaltma Davaları	Katılım Nafakasını Kaldırma Davaları	Yoksulluk Nafakasını Azaltma Davaları	Yoksulluk Nafakasını Kaldırma Davaları
2013	135	448	2096	80	1305
2015	125	538	2417	77	1254
2016	98	474	2563	67	993
2017	104	486	2789	42	873
2018	118	542	3067	49	900
2019	113	614	3117	43	860
2020	68	514	2536	29	557
2021	89	821	3393	39	669

Tablo 18: Katılım ve Yoksulluk Nafakalarını Azaltma ve Kaldırma Dava Sayıları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli İstatistikler Raporları 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, **yoksulluk nafakasının kaldırılması davaları 2013'ten 2021'e %49, nafaka miktarının azaltılması davaları %51'lik, tedbir nafakalarının azaltılması davaları %34'lük düşüş göstermektedir**. 2021 senesinde tüm Türkiye'de yoksulluk nafakasının azaltılması için sadece 39 dava açılırken, kaldırılması için de 669 dava açılmıştır. Aynı sene tedbir nafakasının azaltılması için 89 dava açılmıştır.

Öte yandan, katılım (iştirak) nafakaları, yani çoğunlukla babaların çocuklarının bakımı ve eğitimi için sağladıkları katkı nafakasının azaltılması ve kaldırılması oranları sürekli artmaktadır. **Katılım nafakası miktarının azaltılması davaları 2013-2021'e %83,3 artarken, tamamen kaldırılması için açılan davalar %62 oranında yükselmiştir.**

2013 ile 2021 yılları arasındaki Adalet Bakanlığı verilerine göre **tedbir nafakası davalarında tam kabul ortalaması sadece %16,58,** kısmen kabul-kısmen ret kararı ise %37,11 olarak görülmektedir.

Üstelik, aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, 2013 ile 2021 yılları arasındaki 9 yılda katılım nafakası azaltma davalarının ortalama %10'unda tam kabul, %22'sinde ise kısmi kabul/ret kararı verilmektedir. Yani çoğunluğunun erkek olduğu bilinen davacıların çocuklarının masraflarına katılma nafakasını azaltma talepleri %32 tam veya kısmi kabul edilmektedir. Bu nafakanın kaldırılması noktasında ise, %33'lük bir ortalama ile davalar tam kabul ile sonuçlanırken, %14 kadarı da kısmi kabul/ret kararı almaktadır. Kısacası, **çocuklarının masraflarına katkıda bulunmaya son verme taleplerinin 3 tanesinden biri mahkemeler tarafından onaylanmaktadır.** Nafakanın kaldırılması davalarında verilen kısmi kabul/ret kararlarının da çoğunlukla nafaka miktarının azaltılması anlamına geldiği düşünülürse, **yıl içinde katılım nafakasında azaltma oranı %40'ları geçmektedir.**

Yıl	Katılım Nafakasını Azaltma Davaları Tam Kabul Oranı	Katılım Nafakasını Azaltma Davaları Kısmi Kabul/Ret Oranı	Katılım Nafakasını Kaldırma Tam Kabul Oranı	Katılım Nafakasını Kaldırma Kısmi Kabul/Ret Oranı
2013	9,82%	22,54%	33,73%	13,84%
2015	8,92%	22,68%	36,33%	15,39%
2016	10,55%	22,15%	34,53%	14,79%
2017	9,47%	21,60%	30,30%	15,24%
2018	10,89%	22,14%	31,50%	15,19%
2019	10,42%	25,57%	31,50%	14,28%
2020	7,39%	18,48%	31,35%	12,11%
2021	8,89%	19,12%	31,24%	12,70%

Tablo 19: Karar Türlerine Göre Katılım Nafakası Davaları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli İstatistikler Raporları 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

Bu veriler bir yanıyla da "boşanmış erkekler nafaka yüküyle eziliyor" söyleminin ne kadar gerçek dışı olduğunu göstermektedir. Kendini nafaka karşıtı olarak tanımlayan birçok erkek, kadına nafaka ödememenin yanı sıra, çocuklarının masraflarına katılma sorumluluğundan da kaçmaya çalışmaktadır.

2.3 Nafaka Miktarları ve Feragat: Sayısal Belgeler ve Bağlam

Mal Rejimi ve Nafaka Davalarında Feragat Sebebiyle Ret

Adalet Bakanlığı 2016–2021 yıllarına ait verilerde mal rejimi davalarında "feragat sebebiyle ret" kararlarını ayrıca raporlamış, ancak 2022 yılı itibarıyla bu veriyi raporlarından çıkarmıştır. Bu verilerin neden çıkarıldığı belli değildir. Verilerine erişilebilen 7 yıllık aşağıdaki tablo, çoğunluğu kadınlar tarafından açılan mal rejimi davalarında, feragat mekanizmasının dava sürecine yapısal biçimde dahil olduğunu sayısal olarak ortaya koymaktadır:

Yıl	Karara Bağlanan Dava Sayısı	Feragat Sebebiyle Ret Kararı Verilen Dava Sayısı	Feragat Sebebiyle Ret Kararı Verilen Dava Oranı	Tüm Ret Kararları İçindeki Payı
2016	4.106	1.348	%32,8	%71,1
2017	4.912	1.745	%35,5	%72,8
2018	6.970	2.490	%35,7	%77,9
2019	8.369	3.258	%38,9	%76,9
2020	10.138	4.025	%39,7	%76,2
2021	15.483	6.092	%39,4	%76,7

Tablo 20: Mal Rejimi Davalarında Feragat Sebebiyle Ret Karar Sayıları ve Oranları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

Bu veriler son derece çarpıcıdır: 2016–2021 döneminde mal rejimi davalarında verilen ret kararlarının **yaklaşık dörtte üçü feragat sebebiyledir.** Başka bir deyişle, reddedilen davaların büyük çoğunluğu hukuken kaybedilmemiş; davacı tarafından geri çekilmiştir. Feragat oranı yıllar içinde de artmaktadır: 2016'da karara bağlanan davaların %32,8'i feragat yoluyla kapanırken 2020–2021'de bu oran %39–40 bandına ulaşmıştır.

Aynı analizi nafaka davalarında yaptığımızda aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

Yıl	Karara Bağlanan Dava Sayısı	Feragat Sebebiyle Ret Kararı Verilen Dava Sayısı	Feragat Sebebiyle Ret Kararı Verilen Dava Oranı	Tüm Ret Kararları İçindeki Payı
2016	24.040	1.865	7,76%	40,50%
2017	25.655	2.068	8,06%	41,08%
2018	28.012	2.236	7,98%	43,17%
2019	28.606	2.105	7,36%	38,20%
2020	22.897	1.789	7,81%	38,21%
2021	31.032	2.123	6,84%	35,79%

Tablo 21: Nafaka Davalarında Feragat Sebebiyle Ret Karar Sayıları ve Oranları - Kaynak: Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Raporları 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021

2016'dan itibaren feragat payı %35-43 bandında seyretmektedir. Başka bir deyişle, nafaka davalarında verilen ret kararlarının üçte birinden fazlası mahkemenin esastan reddi değil, davacının davadan vazgeçmesi sonucunda gerçekleşmektedir. Mal rejimi verileriyle kıyaslandığında nafakadaki oran daha düşük görünse de yapısal olarak kadınlar aleyhine aynı baskı mekanizması işlemektedir.

Nafaka Miktarları, Davalarda Feragat ve Terk: Saha Araştırmalarından Bulgular

Nafaka davalarına ilişkin kadın örgütleri, barolar, araştırma şirketleri önemli ve kapsamlı raporlar hazırlamıştır. Ne yazık ki, Aile ya da Adalet Bakanlıkları bu tür araştırmalar yapmamaktadır. Adalet Bakanlığı veya TÜİK, kadın örgütleri ve baroların raporlarında ele alınan kırılımları ve detayları resmî istatistiklerinde yayımlamamaktadır.

Nafaka tartışmasını yönlendiren iddiaların gerçekliğini sınayacak en temel veriler Bakanlığın elinde yoktur; bunu Bakanlığın kendisi yazılı olarak kabul etmiştir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2 Temmuz 2026'da Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında İçişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Aile ve Sosyal Hizmetler ile Adalet Bakanlıklarına yönelttiği sorulara Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü 16 Temmuz 2026 tarihli yazısıyla şu yanıtları vermiştir:[36] Hükmedilen nafakaların ortalama miktarı için *"UYAP'tan istatistik üretmeye elverişli nitelik ve nicelikte veri elde edilemediği";* nafakaların ne kadarının icraya düştüğü ve fiilen tahsil edilebildiği konusunda *"istenilen ayrıntıda bilgi bulunmadığı";* nafaka uyuşmazlıklarının kasten öldürme, yaralama, tehdit, hakaret ve ısrarlı takip dosyalarına yansımasının ancak *"ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ve analiz*" ile ortaya konabileceği*;* yoksulluk nafakasının kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri üzerindeki etkisine ilişkin Bakanlık bünyesinde hazırlanmış herhangi bir araştırma ya da rapor bulunmadığı bildirilmiştir. Bakanlığın bilgi paylaşabildiği tek başlık, nafaka yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesi uyarınca verilen tazyik hapsi kararları olmuştur.

Kadın Dayanışma Vakfı'nın Yoksulluk Nafakası İzleme Raporu (2024) kapsamında incelenen boşanma dosyalarında nafaka taleplerinin **%62'si kadınlar için tedbir nafakası[37], %67'si yoksulluk nafakasıdır.**

[36] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün KCDP'nin bilgi edinme başvurusuna yanıtı; bkz. BirGün, 'Kadının istatistiği bile yok', https://www.birgun.net/haber/kadinin-istatistigi-bile-yok-733672.

[37] Tedbir nafakası, boşanma veya ayrılık davası süresince, ekonomik olarak zor duruma düşebilecek eşin ve çocukların mağduriyetini önlemek amacıyla mahkeme tarafından bağlanan geçici bir destektir. Amacı, dava sonuçlanana kadar tarafların hayat standartlarını ve çocukların bakımını güvence altına almaktır.

- Dava tarafı kadınların **%47'sinin** herhangi bir geliri yoktur; erkeklerde bu oran yalnızca %7'dir.
- Ortalama yoksulluk nafakası **1.179 TL'dir**; bu tutar araştırmanın yapıldığı 2024 yılı net asgari ücretin **%6,9'u, 2026 yılı net asgari ücretin ise sadece %4,2'sidir.**
- Hükmedilen nafakaların **%44'ü ödenmemektedir.**
- Nafakayı tahsil edemeyen kadınların icraya başvuru oranı 2019'daki %44,3'ten **%38'e** düşmüştür; nafaka yükümlüsünün şiddet uygulayacağı korkusu başlıca nedendir.
- Dosyaların **%88,4'ünde** şiddet iddiası bulunmaktadır.

Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin Mahkeme Kararları Işığında Nafaka Araştırması (2021) kapsamında incelenen dosyalarda,

- Boşanmayla sonuçlanan dosyaların **sadece %15,6'sında** nafakaya hükmedilmiştir.
- Hükmedilen nafaka miktarlarının **%99'u yoksulluk sınırı altında, %84'ü ise açlık sınırı altında** miktarlardır.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin Nafaka Raporu (2020) kapsamında incelenen dosyalarda,

- Boşanmayla sonuçlanan dosyaların **%56'sında** kadın hiç yoksulluk nafakası talep etmemiştir.
- Esasa girilen 1.023 dosyanın yalnızca **%12,2'sinde** yoksulluk nafakasına hükmedilmiştir.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin 12 Haziran 2025 günü düzenlediği **12. Yargı Paketi ile Aile Hukukunda Yapılmak İstenen Değişikliklerin Kadın Haklarına Etkileri Çalıştayı** kapsamında sunulan en güncel veriler de kadınlara verilen nafakanın gerek sayı gerekse miktar açısından ne kadar düşük olduğunu göstermektedir. İstanbul Barosu Adli Yardım Bürosu'na 2025 yılında nafakanın icrası talebiyle toplam 529 başvuru yapılmıştır. Bu başvurular kapsamında incelenen ve 2025 yılı içerisinde nafakaya hükmedilen 70 dosyada:

- Kadınlar lehine takdir edilen nafaka miktarının ortalamasının **3.907,14 TL** olduğu tespit edilmiştir. İncelenen dosyalarda hükmedilen en yüksek nafaka miktarı 15.000 TL, en düşük nafaka miktarı ise 1.000 TL'dir.
- İncelenen 84 dosyada **çocuklar lehine hükmedilen iştirak ve tedbir nafakalarının ortalamasının 3.583,33 TL** olduğu belirlenmiştir.

Feragatin Yapısal Nedenleri

Mal rejimi feragat verileri ile nafaka saha araştırmaları birlikte okunduğunda, vazgeçmenin rastlantısal değil yapısal olduğu görülmektedir:

- **Ekonomik bağımlılık:** Dava tarafı olan kadınların %47'si gelirden yoksundur; uzun ve masraflı bir ikinci davayı takip edecek ekonomik kapasiteleri yoktur. Boşanma davalarından bile bu sebeple vazgeçen kadınlar olmakta, nafaka veya hak ettiği malları alacağına güveni olmayan kadınlar, aç kalmaktansa şiddet gördüğü evliliğe geri dönebilmektedirler.

- **Adalete erişim eşitsizliği:** Kadınların mal rejimi ve nafakadan feragat etmelerinin başlıca nedenlerinden biri de adalete erişimdeki cinsiyete dayalı zorluklar nedeniyle kadınların boşanma davalarından feragat etmesidir. Eş zamanlı olarak mal rejimi ve nafaka dosyalarından da feragat etmektedirler.
- **Şiddet korkusu:** Nafaka ya da ekonomik haklarını talep edemeyen, hükmedilen alacak ya da nafakayı tahsil edemeyen kadınların icraya başvurmaktan çekinmesinin başlıca nedeni nafaka yükümlüsü ya da borçlu erkeklerin şiddet uygulayacağı korkusudur.
- **Süreç baskısı:** Boşanma kararı almak isteyen tarafın mal rejimi ve nafaka taleplerinden feragat ederek süreci kısaltma eğilimi, anlaşmalı boşanma oranlarının sistematik yükselişine paralel seyretmektedir.
- **Düşük kazanma beklentisi:** Mal rejimi davalarında ret oranının %46–56 bandında seyretmesi ve tam kabul oranının %10–18'de kalması, çoğunluğu kadın olan potansiyel davacılar için caydırıcı baskı oluşturmaktadır.
- **Adalete güvensizlik:** Kadınlar, kazansalar dahi nafakalarını tahsil edemeyeceklerini ve yargısal yaptırımın bu konuda eksik kalacağını düşünmektedir. Konda'nın yaptığı bir araştırmanın da gösterdiği gibi kadınların çoğunluğu adalete güvenmemektedirler.

3. Aile Hukukunda Arabuluculuk: Hukuki Çerçeve ve Riskler[38]

Hali hazırda iş davaları, ticari davalar, kira ve gayrimenkul uyuşmazlıkları ile tüketici mahkemelerinin alanına giren davalar için geçerli olan zorunlu arabuluculuk uygulamasını aile hukuku anlaşmazlıklarına da genişletmek için çalışmalar yapıldığı, Haziran 2025'te dönemin Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un[39] ve daha güncel olarak Mart 2026'da yeni Adalet Bakanı Akın Gürlek'in yaptığı açıklamalarda dile getirilmiştir. Gürlek yaptığı açıklamada boşanma davalarının, sekiz yıl, on yıl sürdüğünü belirtip, "*bu süreçte vatandaşlarımız nafaka ödüyor. Kendine yeni bir hayat kuramıyor. İnşallah 12. Yargı Paketinde çekişmeli boşanma davalarında arabuluculuk hükümlerinin uygulanması olarak getirmek istiyoruz. Birinci konumuz bu*" ifadelerini kullanmış, bu konunun öncelikli olduğunun altını çizmiştir.[40]

Boşanma davalarının çok küçük bir yüzdesinin 3 yıldan uzun sürdüğü, nafaka sayılarının sınırlı ve miktarlarının da genellikle yoksulluk hatta açlık sınırlarının altında olduğu yukarıdaki bölümlerde veriye dayalı olarak gösterilmektedir. Bu bölümde aile hukukunda arabuluculuğa dair hukuki bir değerlendirme sunulmaktadır.

3.1. Aile Arabuluculuğu Nedir, Ne Değildir?

Arabuluculuk, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların mahkemeye taşınmadan bir arabulucu rehberliğinde çözülmesini amaçlayan yargı dışı bir yöntemdir. Bu model, 1970'lerden itibaren ABD merkezli neoliberal reform dalgasıyla yaygınlaşmış; yargı sistemini "hızlandırma" ve "maliyetleri azaltma" gerekçesiyle sunulmuştur. Ancak alternatif uyuşmazlık çözüm yolları tarihsel olarak dini gruplar, örf-adet ve gelenek hukuku içinde zaten var olmuş; çağdaş hukuk anlayışı bu yolları geriletmiş, zira çağdaş devlette adalet, devletin temel görevi olarak tanımlanmıştır. Arabuluculuk özü itibarıyla bir yargılama değildir; adil karar verme gibi bir amacı da bulunmamaktadır.

Bu model, taraflar arasında güç eşitliği bulunduğu varsayımına dayanır. Oysa Türkiye'de aile içi ilişkilerde (özellikle boşanma, mal paylaşımı, nafaka ve miras alanlarında) toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar ve erkekler fiilen eşit konumda değildir. Nitekim arabuluculuğu teşvikte başı çeken Avrupa Konseyi bile bu sakıncayı kabul etmektedir. Tüm araştırmalar, güç eşitsizliğinin mevcut olduğu ilişkilerde arabuluculuğun başarılı bir mekanizma olmadığını; kadınların ekonomik eşitsizliğini derinleştirdiğini ve toplumda hukuka olan güveni azalttığını ortaya koymaktadır. Kadının bir avukatla temsil edilmeyi sağlayacak ekonomik gücünün olmadığı durumlarda sonuçlar kadınlar için daha da ağır olmaktadır.

İş hukukunda arabuluculuğun devreye girmesiyle yaşanan ve Anayasa Mahkemesi'ne kadar taşınan hak ihlalleri, güç eşitsizliğinin mevcut olduğu uyuşmazlıklarda bu mekanizmanın nasıl işlediğini gösteren önemli bir örnek oluşturmaktadır.

---

[38] *Bu bölüm şu temel kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır:* Prof. Dr. Kadriye Bakırcı *(EŞİK için hazırlanan bilgi notu, Bianet röportajı (https://bianet.org/haber/prof-dr-kadriye-bakirci-bosanma-davalarinda-arabuluculuk-anayasaya-aykiri-310362) ve sendika.org röportajı (https://sendika.org/2025/08/prof-dr-kadriye-bakirci-ile-aile-arabuluculugu-uzerine-taraflarin-esit-olmadigi-iliskilerde-arabuluculuk-kabul-edilemez-731755), Ağustos 2025);* Av. Dr. Nezahat Doğan Demiray *(İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, Aile Hukukunda Yapılması Planlanan Değişikliklerin Kadın Haklarına Etkileri Çalıştayı Sunumu, 12 Haziran 2025*); Av. Yelda Koçak Urfa *(EŞİK için hazırlanan bilgi notu, Ağustos 2025)*

[39] https://www.adalet.gov.tr/adalet-bakani-yilmaz-tunc-mecliste-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu

[40] https://t24.com.tr/gundem/adalet-bakani-gurlek-bosanma-davalari-kisalacak-cocuklar-yetiskin-gibi-yargilanacak,1304863?_t=1781438226978

3.2. Anayasa ve Mevzuatla Çelişkiler

Aile arabuluculuğu düzenlemesi; sosyal devlet, hukuk devleti, laik devlet ve ailenin korunmasında eşitlikçi devlet gibi Anayasal ilkelere açıkça aykırıdır.

Anayasa'nın 41. maddesi ailenin "eşler arasında eşitliğe" dayandığını, devletin ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğunu hüküm altına alır. **10. maddesi** ise kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğunu belirtir. Devletin aile hukukunda da fiili (maddi) eşitliği sağlama ve pozitif önlemler alma yükümlülüğü vardır. Oysa, bir yandan aile hukukunda maddi eşitliği sağlama, annenin ve çocukların korunması yükümlülükleri yerine getirilmezken, bir yandan da arabuluculuğun boşanma davalarına genişletilmesi planlanmakta; mevcut Anayasal şekli eşitlik ilkesinin bile ihlalinin önü açılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesi Türkiye'yi "sosyal bir hukuk devleti" olarak tanımlar; **36. maddesi** ise herkese yargı mercileri önünde adil yargılanma hakkı tanır. Devletin sosyal devletten uzaklaşma ve küçülme isteğinin bedeli, toplumsal hayatta çok çeşitli eşitsizliğe maruz bırakılan kadınlara ödetilemez. Kamu düzenini ve güvenliğini, toplumda eşitliği ilgilendiren yargı hizmetlerinin devlet tekelinde kalması gerekir. Bu hizmetin özelleştirilerek devlet tekelinden çıkarılması hem sosyal devlet ilkesine hem adil yargılanma ilkesine aykırıdır.

Arabuluculuk ister mahkeme temelli ister mahkeme dışı ister ihtiyari ister zorunlu biçimde yürütülsün, mahkemenin denetiminin hangi ölçüde ve hangi özenle gerçekleştirileceği belirsiz kalmakta; her bir yargıcın takdir yetkisiyle şekillenen, öngörülemeyen bir çerçeve söz konusu olmaktadır. Bu durum, kadın haklarının hukuk devletinin belirlilik ilkesinden çıkarılması ve belirsiz bir alana sürüklenmesi anlamına gelmektedir.

Medeni Kanun'un 166/3. maddesi anlaşmalı boşanmayı; Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesi avukatların tarafları uzlaşmaya davet etme yetkisini; HMK'nın 137. maddesi ise hâkimin tarafları anlaşmaya teşvik etme yetkisini düzenlemektedir. Bu çerçevede, **aile hukukunda ne ihtiyari ne de zorunlu arabuluculuk kurumuna ihtiyaç bulunmamaktadır.**

Ayrıca, aile hukukunda arabuluculuğun hayata geçirilmesinde yürürlükteki mevzuat bakımından aşağıdakiler başta olmak üzere yasal engeller de mevcuttur:

- **Arabuluculuk Kanunu'nda** yer alan (madde 1/2)"*aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir*" hükmü, aile içi şiddet içeren olaylarda arabuluculuğun mümkün olmadığını açık ve net biçimde ortaya koymaktadır.
- **6284 Sayılı Kanun** (madde 35/3)'te "Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez." Hükmüne yer vermektedir.
- **Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 35 Sayılı Genel Tavsiyesi,** kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesinde arabuluculuk ve uzlaşma dahil olmak üzere alternatif uyuşmazlık

çözüm yollarının uygulanmaması ve bunu temin etmek için düzenleme yapılması gerektiğini belirtmektedir.

- **İstanbul Sözleşmesi, (madde 48/1),** "*Taraf devletler, Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinde arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere, gerekli hukuki veya diğer önlemleri alacaklardır*" demek suretiyle, şiddet içeren uyuşmazlıklarda zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yasağını getirmiştir.

3.3. Şiddet Riski: "Şiddet Yoksa Arabuluculuk Olur" Önermesinin Tehlikesi

Aile hukukunda arabuluculuk, aile içi şiddetin görünmez olması demektir. İktidar yetkililerinin sıklıkla dile getirdiği "şiddet varsa arabuluculuk uygulanmayacak" ifadesi, yüzeyde güvence veriyor gibi görünse de uygulamada derin sorunlar doğurma riskini barındırmaktadır. Temelinde toplumsal cinsiyete dayalı güç eşitsizliğinin yattığı şiddet, yalnızca fiziksel ve cinsel değildir; diğer şiddet biçimleri de en az bunlar kadar tehlikeli ve yıkıcıdır. İstanbul Sözleşmesi'nin 3. maddesinde tanımlandığı üzere, "kadına yönelik şiddet" ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerini kapsamaktadır. Boşanma ve boşanmaya dayalı feri davalar sonuçlandıktan sonra dahi taraflar arasında şiddet yaşanma ihtimali mevcut olduğundan aile hukuku alanında şiddet risk analizi yapılamaz; yargılama yapılmadan taraflar arasında şiddetin herhangi bir biçiminin olup olmadığına karar verilemez.

Arabuluculuk düzenlemesi boşanma davalarına genişletilmesi, kadınlar için yaşamsal önemde olan şu sorunlara yol açacaktır:

- Şiddetin tanımı daralacak; yalnızca fiziksel şiddet esas alınacak, ekonomik, psikolojik, cinsel, dijital ve sosyal diğer şiddet biçimleri görünmez kılınacaktır.
- Kadınların şiddete ilişkin beyanı sistematik biçimde değersizleştirilecektir.
- Şiddetin ispat yükü kadına yüklenecek; kadınlar şiddeti kanıtlayamadığı için arabulucuya gitmek zorunda kalacaklardır.
- Adliye kapısında dahi şiddete uğrayan kadınlar mevcut iken, güç dengesizliği bulunan eşler arasında fiziki güvenliğin adliye dışında sağlanması daha da zorlaşacak; arabulucunun kendi kişisel güvenliği bile risk altına girebilecektir.

3.4. Ekonomik Hakların Pazarlık Konusu Yapılması: Mal Rejimi ve Miras

Arabuluculuk uygulaması, kadınların zaten zorluklarla kullandığı ekonomik hakları daha da kırılgan hale getirecektir. Tapuların büyük bölümü erkekler üzerine kayıtlıdır; tarım arazilerinin bölünmezliği kadınları mirastan dışlamakta, miras ve mal paylaşımı süreçleri çoğu zaman "aile huzuru" gerekçesiyle kadınların susturulduğu alanlara dönüşmektedir. Mal rejimi davalarına dair bu bilgi notunda paylaşılan istatistikler, bu sürecin kadınlar için ne kadar zorlu olduğunu da ortaya koymaktadır. Arabuluculuk bu eşitsizliğin daha da derinleşmesine yol açacak, kadınların mahkemeye gitmeden aile içi ikna yöntemleriyle haklarından "vazgeçmesi" anlamına gelecektir.

3.5. Çok Hukukluluk Tehlikesi ve Medeni Hukukun Geri Çekilişi

Arabuluculuk uygulamaları aile hukuku gibi özel hukuk alanlarında yaygınlaştıkça, laik ve eşitlikçi Medeni Kanun'un sağladığı normatif çerçevenin yerini örfi, dini ya da ataerkil aile normlarına bıraktığı fiilî bir hukuk alanı oluşmaktadır. Medeni Kanun'a aykırı ve kanunda yapılamayan değişiklik ve uygulamalar arabuluculuk görüşmeleri sırasında gündeme gelebilecek; tarafların sosyal, ekonomik ve kültürel eğilimleri dikkate alınarak dini hukuk ve örf-adet hukuku adı altında bölgesel farklı uygulamaların önü açılacaktır. Arabuluculuk tanımı gereği herhangi bir hukuka değil "tarafların iradesine" bağlıdır; bu bağlılık taraf iradelerini tüm yasal ve hukuki düzenlemelerin üzerinde görmekte, laik hukuk düzenini tehlikeye atmaktadır.

Bu risk Türkiye'de halihazırda çeşitli somut uygulamalarda gözlemlenmektedir: kırsal bölgelerde kadınların örfi uygulamalar gerekçesiyle mirastan dışlanması, tarım arazilerinde "bölünmezlik" ilkesine dayanan mülkiyet hakkı ihlalleri, din ya da toplumsal baskı altında gerçekleşen evlilik ve boşanma süreçleri bunun örnekleri olarak gösterilebilir. Müftülere nikâh kıyma yetkisi verilmesiyle başlayan süreç, arabuluculuk mekanizmasıyla boşanma ve mülkiyet alanına kadar yayılma riski taşımaktadır.

İngiltere ve Kanada'da, dini kuralların aile hukukuna dahil edildiği şeriat temelli çözüm mekanizmalarının kadınları sistematik biçimde mağdur ettiği tespit edilmiş ve bazı uygulamalar yasaklanmıştır.

Başlıca Veri Kaynakları

- Adalet Bakanlığı: Adalet İstatistikleri Raporu 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025; Adli İstatistik Raporları 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 – (indirilme tarihi: Haziran 2026)
- CEPEJ – Avrupa Adli Sistemler Değerlendirme Raporu, 2024 (2022 verisi)
- Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi, Mahkeme Kararları Işığında Nafaka Araştırması Raporu, 2021
- HSYK Yıllık Faaliyet Raporları 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025 (indirilme tarihi: Haziran 2026)
- İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, Nafaka Raporu, 2020
- Kadın Dayanışma Vakfı, Yoksulluk Nafakası İzleme Raporu, 2024
- Konda - Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Algı ve Tutum Değişimleri Araştırması, 2021
- TÜİK: Anne ve babanın velayetine verilen çocuk sayısına göre boşanmalar 2010-2025; Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Boşanmalar (2024); Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları (2025); Cinsiyet ve Evlilik Süresine Göre Boşanmalar (2022); İl ve Evlilik Süresine Göre Boşanmalar (2024, 2025); İl ve Dava Süresine Göre Boşanma İstatistikleri (2016–2025); Yaş Grubu ve Evlendiği Kişinin Önceki Medeni Durumuna Göre Evlenenler (2024)– (indirilme tarihi Haziran 2026)
- Yargıtay İstatistikleri Raporu, 2024 - (indirilme tarihi: Haziran 2026)

EŞİK – Eşitlik için Kadın Platformu Nafaka Konulu Basın Açıklamaları

🟣 Anayasa Mahkemesi'nin Yoksulluk Nafakasıyla İlgili Gerekçeli Kararı Yayımlandı: Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadın Yoksulluğu Görmezden Gelindi, 1 Ekim 2026

https://esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74809/anayasa-mahkemesi-nin-yoksulluk-nafakasiyla-ilgili-gerekceli-karari-yayimlandi-cinsiyet-esitsizligi-ve-kadin-yoksullugu-gormezden-gelindi

🟣 Anayasa Mahkemesi'nin Nafaka Kararı Kadınlara Yönelik Ekonomik Şiddeti Artıracak, 4 Haziran 2026

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/74770/anayasa-mahkemesi-nin-nafaka-karari-kadinlara-yonelik-ekonomik-siddeti-artiracak

🟣 AKP'li Vekilden Hızlı ve Tek Taraflı Boşanma İsteyen Skandal Sözler, 10 Nisan 2026

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74764/akp-li-vekilden-hizli-ve-tek-tarafli-bosanma-isteyen-skandal-sozler

🟣 Bir Asrı Aşkın Mücadele ile Kazandığımız Haklarımıza, Eşitlikçi ve Laik Medeni Kanun'a Dokundurmayacağız! 17 Şubat 2026

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74751/bir-asri-askin-mucadele-ile-kazandigimiz-haklarimiza-esitlikci-ve-laik-medeni-kanun-a-dokundurmayacagiz

🟣 Yargı ve Yasama Eliyle Hayatlarımız ve Haklarımız Elimizden Alınıyor, 26 Aralık 2025

https://www.esik.org.tr/kategori/12-yargi-paketi/74716/yargi-ve-yasama-eliyle-hayatlarimiz-ve-haklarimiz-elimizden-aliniyor

🟣 Medeni Yasa'yı erkekler lehine değiştirmek isteyenlere 17 Şubat sözü: İzin Vermeyeceğiz, 17 Şubat 2024

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74218/medeni-yasa-yi-erkekler-lehine-degistirmek-isteyenlere-17-subat-sozu-izin-vermeyecegiz

🟣 Yeniden Refah'tan Nafaka Hakkının Sınırlandırılması için Yasa Teklifi, 12 Ekim 2023

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/74143/yeniden-refah-tan-nafaka-hakkinin-sinirlandirilmasi-icin-yasa-teklifi

🟣 Adalet Bakanı'na Sesleniyoruz: Medeni Yasa'yı sil baştan yazmaya kalkışmak kimsenin haddine değildir, 1 Eylül 2023

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74133/adalet-bakani-na-sesleniyoruz-medeni-yasa-yi-sil-bastan-yazmaya-kalkismak-kimsenin-haddine-degildir

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı'na ve Adalet Bakanı'na Açık ve Acil Çağrı: 1 gün evli kalıp onlarca yıl nafaka ödeyen kaç erkek var derhal açıklayın, gerçek bir mağduriyetse, para toplayıp nafaka borçlarını biz ödeyeceğiz!, 18 Ağustos 2023

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74130/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani-na-ve-adalet-bakani-na-acik-ve-acil-cagri

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Ö. Göktaş'a kadınların nafaka hakkına dokunmanın da bir şiddet biçimi olduğunu hatırlatıyoruz..., 31 Temmuz 2023

https://www.esik.org.tr/kategori/nafaka-basin-aciklamalari/74123/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani-mahinur-o.-goktas-a-kadinlarin-nafaka-hakkina-dokunmanin-da-bir-siddet-bicimi-oldugunu-hatirlatiyoruz

- Yaşam Tarzımıza, Nafakamıza, Eşitliği Koruyan Yasalara Dokunma, 11 Şubat 2022

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/73756/yasam-tarzimiza-nafakamiza-esitligi-koruyan-yasalara-dokunma

- Muhalefet partileri genel başkanlarına ve TBMM'deki tüm milletvekillerine mektup: Kadınların Nafakasına Dokunmayın, 15 Ocak 2022

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/73710/muhalefet-partileri-genel-baskanlarina-ve-tbmm-deki-tum-milletvekillerine-mektup-kadinlarin-nafakasina-dokunmayin

- Kapalı kapılar ardında bu kez de nafaka hakkımızı gasp edemezsiniz, 10 Ocak 2022

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/73703/kapali-kapilar-ardinda-bu-kez-de-nafaka-hakkimizi-gasp-edemezsiniz

- Bakan Zehra Zümrüt Selçuk'a Çağrı: Bakan Zehra Zümrüt Selçuk'u kadınların kazanılmış hakları aleyhine çalışmaktan vazgeçmeye çağırıyoruz! 23 Ekim 2020

https://www.esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/71867/bakan-zehra-zumrut-selcuk-a-cagri

Nafaka Konulu Kimi Rapor ve Araştırmalar

- Av. Hülya Gülbahar - Nafaka, Eziyet, Kadının Beyanı - 2024

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Nafaka,_Eziyet,_Kad%C4%B1n%C4%B1n_Beyan%C4%B1_Hu%CC%88lya_Gu%CC%88lbahar_2024.pdf

- Kadın Dayanışma Vakfı Yoksulluk Nafakası İzleme Raporu Eylül 2024

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Kadin_Dayanisma_Vakfi_Yoksulluk_Nafakasi_Izleme_Raporu_Eylul_2024-1.pdf

- Prof. Dr. İpek İlkkaracan ve Doç. Dr. Emel Memiş - Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Ekonomi Politikaları Bilgi Notu, Ekim 2021

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Turkiyede_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_icin_Ekonomi_Politikalari_Bilgi_Notu.pdf

- Diyarbakır Barosu - Nafaka Araştırması, Mart 2021

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Diyarbakir_Barosu_Nafaka_Arastirmasi.pdf

- İstanbul Barosu - Nafaka Dosyası, Mart 2020

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Istanbul_Barosu_Nafaka_Dosyasi.pdf

- KONDA - Nafaka Araştırması, Mart 2020

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Konda_Nafakasi_Arastirmasi.pdf

- Kadın Dayanışma Vakfı - Nafaka Araştırması, Kasım 2019

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Kadin_Dayanisma_Vakfi_Nafaka_Arastirmasi.pdf

- TÜBAKKOM - Nafaka Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, 30 Temmuz 2019

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/TUBAKKOM_Nafaka_Calistayi_Sonuc_Bildirgesi.pdf

- Mor Salkım Derneği - Nafaka Çalıştayı, 3 Temmuz 2019

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Mor_Salkim_Dernegi_Nafaka_Calistayi.pdf

- İzmir Barosu - Nafaka Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, 7 Mart 2019

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Izmir_Barosu_Nafaka_Calistayi_Sonuc_Bildirgesi.pdf

- Ankara Barosu - Nafaka Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, 12 Ocak 2019

https://www.esik.org.tr/s/2547/i/Ankara_Barosu_Nafaka_Calistayi_Sonuc_Bildirgesi.pdf